

UNIVERZITA PARDUBICE
FAKULTA RESTAUROVÁNÍ

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

2014

Lucie Marinčinová, DiS.

Univerzita Pardubice
Fakulta restaurování

Ateliér restaurování nástěnné malby a sgrafita

**RESTAUROVÁNÍ ČÁSTI NÁSTĚNNÝCH MALEB
V TZV. ARCIBISKUPSKÉ LOŽNICI
THUNOVSKÉHO LETOHRÁDKU
V LEDČI NAD SÁZAVOU
a ostatní malířská výzdoba interiéru této stavby**

Lucie Marinčinová, DiS.

Bakalářská práce
2014

Vedoucí práce: Akad. mal. Zlatica Dobošová

Univerzita Pardubice
Fakulta restaurování
Akademický rok: 2009/2010

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Lucie Marinčinová, DiS.**
Osobní číslo: **R07022**
Studijní program: **B8206 Výtvarná umění**
Studijní obor: **Restaurování a konzervace nástěnné malby a sgrafita**
Název tématu: **Restaurování části nástěnných maleb v tzv. Arcibiskupské ložnici Thunovského letohrádku v Ledči nad Sázavou a ostatní malířská výzdoba interiéru této stavby**
Zadávající katedra: **Ateliér restaurování malby a sgrafita**

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

Bakalářská práce je prací, ve které diplomant dokládá, že je schopen samostatně provést komplexní restaurátorský zákrok.

V první části bakalářské práce se studentka bude věnovat restaurování části nástěnných maleb v tzv. Arcibiskupské ložnici v 1. patře Thunovského letohrádku v Ledči nad Sázavou. Zdokumentuje výsledky průzkumu a restaurátorský zásah, který provedla na východní a jižní stěně místnosti na malbách pocházejících z období konce 17. století.

Druhá část bakalářské práce se zaměří celkově na nástěnné malby v interiéru ledečského letohrádku. Zabývat se bude především výzdobou tzv. Velkého sálu s tematikou veduty. Cílem je alespoň nepatrně přispět k dokumentaci dochovaných ojedinělých nástěnných maleb, které zachycují historicky cennou podobu sídel rodu Thunů koncem 17. století.

Po formální stránce dodrží diplomantka pravidla psaní bakalářských prací, stanovená na FR UPa.

Rozsah grafických prací:

Rozsah pracovní zprávy:

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná**

Seznam odborné literatury:

HALL, James. Slovník námětů a symbolů ve výtvarném umění. Praha: Mladá fronta, 1991.

MARTIN René a kol. Slovník řecko-římské mytologie a kultury. Praha: EWA Edition, 1993.

POCHE, Emanuel a kol. Umělecké památky Čech. Praha: Academia, 1978.

SOUKUP, Josef VALCHÁŘ, Jan. Soupis památek historických a uměleckých v politickém okrese Ledčském. Praha: ARTEFACTUM Ústav dějin umění AVČR, 2010.

EBELOVÁ, Ivana SVOBODA, Ladislav. Castellologica Bohemica 3. Praha: Archeologický ústav AVČR, 1993, Hradní areál v Ledči nad Sázavou, okres Havlíčkův Brod.

KUBÍČEK, Alois. Umění, roč. IV. Praha: ČAV, 1956, Thunovský palác na Hradčanech.

KUČA, Karel. Města a městečka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku. Praha: Libri, 1997-2011.

VLČEK, Pavel. Ilustrovaná encyklopedie českých zámků. Praha: Libri, 2001.

HEBER, F.A. České hrady, zámky a tvrze. Praha: Argo, 2006.

VLČEK, Pavel a kol. Umělecké památky Prahy. Praha: Academia, 1999-2000.

Vedoucí bakalářské práce:

ak. mal. Zlatica Dobošová

Ateliér restaurování malby a sgrafita

Datum zadání bakalářské práce:

5. listopadu 2009

Termín odevzdání bakalářské práce:

12. srpna 2014

L.S.

Ing. Karol Bayer
děkan

Mgr. art. Jan Vojtěchovský
vedoucí ateliéru

V Litomyšli dne 11. června 2014

Prohlašuji:

Tuto práci jsem vypracovala samostatně. Veškeré literární prameny a informace, které jsem v práci využila, jsou uvedeny v seznamu použité literatury.

Byla jsem seznámena s tím, že se na moji práci vztahují práva a povinnosti vyplývající ze zákona č. 121/200 Sb., autorský zákon, zejména se skutečností, že Univerzita Pardubice má právo na uzavření licenční smlouvy o užití této práce jako školního díla podle § 60 odst. 1 autorského zákona, a dále s tím, že pokud dojde k užití této práce mnou nebo bude poskytnuta licence o užití jinému subjektu, je Univerzita Pardubice oprávněna ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložila, a to podle okolností až do jejich skutečné výše.

Souhlasím s prezenčním zpřístupněním mé práce v Univerzitní knihovně Univerzity Pardubice (pobočka FR Litomyšl).

V Litomyšli dne 2014

Lucie Marinčinová

Poděkování

Ráda bych poděkovala paní restaurátorce akad. mal. Zlatici Dobošové za veškerou pomoc a vstřícné vedení praktické části mé bakalářské práce. Dále bych chtěla poděkovat své rodině za trpělivost a velikou podporu, kterou mi projevovali v průběhu celého studia.

Anotace

Bakalářská práce se zabývá nástěnnými malbami v interiéru Thunovského letohrádku v Ledči nad Sázavou z období konce 17. století. Prvá část je zaměřena na praktické restaurování a dokumentuje komplexní restaurátorský zákrok provedený na výmalbě tzv. arcibiskupské ložnice, na ornamentálně figurálních malbách s medailony v podobě malovaného vlýsu pod stropem. Druhá část je věnována dvanácti malovaným vedutám v tzv. velkém sále. Veduty představuje jako historicky cenný pramen zobrazující Thunovské sídelní stavby v Čechách a Jižním Tyrolsku.

Klíčová slova

restaurování, nástěnné malby, Leděč nad Sázavou, Thunovský letohrádek, Michael Oswald z Thunu, veduty, Thunovská sídla

Title

Restoration of a Part of the Mural Paintings in the So-Called Archbishop's Bedroom in Thun Summer Palace in Ledec nad Sázavou and the Other Mural Decorations of the Interior of This Building

Anotation

The bachelor's thesis engages with the subject of wall paintings in the interior of Thun summer palace in Ledec nad Sázavou from the last period of the 17th century. The first part focuses on practical restoration and it proves by evidence the comprehensive restoration treatment executed on the paintings in the so-called archbishop's bedroom, on painted frieze below the ceiling with ornamental and figure paintings and medallions. The second part deals with twelve paintings of vedute in the so-called great hall. This section introduces vedute as a valuable historical source which presented the Thun residences in Bohemia and South Tyrol.

Keywords

restoration, mural paintings, Ledec nad Sázavou, Thun summer palace, Michael Oswald z Thunu, vedute, Thun residences

Obsah

Úvod.....	10
I. Část	
1. Základní údaje o památce.....	11
1.1. Lokace památky.	11
1.2. Údaje o památce.	11
1.3. Údaje o akci.	11
1.4. Stručná historie objektu.	12
1.5. Popis díla.	12
2. Restaurátorský průzkum.....	14
2.1. Nedestruktivní vizuální průzkum.	14
2.1.1. Průzkum v rozptýleném denním světle	14
2.1.2. Průzkum v bočním nasvícení.....	15
2.2. Destruktivní průzkum	15
2.2.1. Sondážní průzkum omítek a barevných vrstev	15
2.2.2. Chemicko-technologický průzkum barevné vrstvy	16
2.3. Zkoušky restaurátorských postupů a prostředků	16
2.4. Vyhodnocení restaurátorského průzkumu.....	17
2.5. Návrh na restaurování.....	18
3. Dokumentace restaurátorského zásahu.....	20
3.1. Postup prací.....	20
3.1.1. Povrchové čištění barevné vrstvy	20
3.1.2. Lokální dezinfekce omítkových vrstev	20
3.1.3. Celoplošná fixáž barevné vrstvy.....	20
3.1.4. Hlubková konsolidace prasklin a dutin	21
3.1.5. Tmelení prasklin a defektů	21
3.1.6. Retuš a rekonstrukce barevné vrstvy.....	21
3.2. Použité materiály.....	22
3.3. Doporučený režim památky.	23
II. Část	
4. Malířská výzdoba interiéru ledečského letohrádku	24
4.1. Stavebně historické souvislosti letohrádku	24
4.2. Jednotlivé místnosti s nástěnnými malbami.....	26
4.3. Malby vedut ve velkém sále.....	26
4.3.1. Popis maleb	26
4.3.2. Technika maleb.....	28
4.3.3. Restaurování maleb.....	29

4.4. Místa a stavby vyobrazené na východní stěně.....	30
4.4.1. Klášterec nad Ohří	30
4.4.2. Letohrádek v Klášterci nad Ohří.....	32
4.4.3. Felixburg	32
4.5. Místa a stavby vyobrazené na jižní stěně.....	33
4.5.1. Pětipsy	33
4.5.2. Thunovský (Toskánský) palác na Hradčanech	34
4.5.3. Svojsice	34
4.6. Místa a stavby vyobrazené na západní stěně.....	34
4.6.1. Žehušice	34
4.6.2. Thunovský (Lesliovský) palác čp. 180 na Malé Straně	35
4.6.3. Ledec nad Sázavou	35
4.7. Místa a stavby vyobrazené na severní stěně.....	36
4.7.1. Maretsch s městem Bolzanem	36
4.7.2. Thunovský (Galassův) palác v Tridentu	36
4.7.3. Mattarello	36
4.8. Obecně o vedutách.....	37
4.8.1. Pojem veduta, vznik a vývoj.....	37
4.8.2. Veduty a vedutisté	38
4.8.3. Význam vedut.....	39
5. Závěr.....	40
6. Seznam použité literatury a pramenů.....	41
6.1. Literatura.....	41
6.2. Nepublikované práce	43
6.3. Internetové zdroje.....	44
7. Seznam vyobrazení.....	45
7.1. Obrazová příloha I.....	45
7.1.1. Grafická dokumentace	45
7.1.2. Obrazová dokumentace.....	45
7.2. Obrazová příloha II.....	46
7.3. Obrazová příloha III	47
8. Obrazová příloha I	49
9. Obrazová příloha II.....	68
10. Obrazová příloha III	77
11. Textová příloha	95

Počet stran textu: 44

Počet stran příloh: 49

Počet fotografií: 70

Úvod

První část bakalářské práce (kapitola 1 – 3) představuje dokumentaci průzkumu a průběhu restaurátorského zásahu na části nástěnných maleb – úsek východní a jižní stěny – v tzv. arcibiskupské ložnici v 1. patře Thunovského letohrádku v Ledči nad Sázavou.

Druhá část bakalářské práce (kapitola 4) se věnuje popisu ostatních nástěnných maleb v témže objektu. Zaměřuje se na dvanáct malovaných vedut v tzv. velkém sále, které zachycují historicky cennou podobu sídel rodu Thunů v Čechách a Jižním Tyrolsku z období konce 17. století.

Celá bakalářská práce je doplněna obrazovou přílohou dokumentující, jak průzkum a průběh restaurování (Obrazová příloha 1), tak další nástěnné malby ledečského letohrádku (Obrazová příloha 2) a ukázkou zjištěných srovnávacích materiálů k jednotlivým vedutám (Obrazová příloha 3).

I. Část

1. Základní údaje o památce

1.1. Lokace památky

Kraj: Vysočina

Okres: Havlíčkův Brod

Obec/ Město: Ledeč nad Sázavou

Adresa: Horní Ledeč, ul. Hradní, čp. 710

Objekt: Thunovský letohrádek

Rejstříkové číslo objektu v ÚSKP: nemovitá památka 18882/6-256

1.2. Údaje o památce

Název díla: Restaurování nástěnných maleb tzv. arcibiskupské ložnice v 1. patře
Thunovského letohrádku v Ledči nad Sázavou

Autor: neznámý

Datace: nedatováno, konec 17. století

Technika: nástěnná malba, fresco-secco

Celkové rozměry restaurované výmalby: cca 1,4 m × 20 m

Úsek určený k samostatnému restaurování: východní a jižní stěna, cca 14 m²

Předchozí restaurátorské zásahy: nejsou známy

1.3. Údaje o akci

Vlastník a zadavatel: Mgr. Petr Jan Kraselovský – W. K. Holdings s.r.o.

Restaurátor: Lucie Marinčinová (roz. Lounová), DiS., studentka 4. ročníku
Ateliéru restaurování nástěnné malby a sgrafita, FR UPCE
pod vedením restaurátorky Zlatice Dobošové, akad. mal.

Památkový dohled: NPÚ, územní odborné pracoviště Brno

Termín započetí a ukončení akce: červenec – listopad 2008

1.4. Stručná historie objektu

Letohrádek v sousedství zámku v Ledči nad Sázavou nechal ve 2. polovině 17. století vybudovat Michael Osvald z Thunu. Za autora díla bývá považován Jean Baptista Mathey. Jedná se o raně barokní jednopatrovou stavbu, skládající se ze dvou přilehlých budov, hlavní čtvercové s později přistavěným úzkým křídlem, na které navazují hospodářské budovy. Součástí letohrádku byla rozsáhlá terasovitá zahrada s oranžerií. Na přelomu 18. a 19. století byly provedeny značné klasicistní úpravy stavby, patrně v důsledku odprodání objektu do soukromého vlastnictví na byty po roce 1753. Pravděpodobně už v té době byl snížen strop celého prvního patra a mohlo také dojít k rozdělení velkého sálu příčkami na čtyři menší místnosti. V roce 1956 byl objekt zestátněn. K největší devastaci však došlo až teprve po roce 1985, kdy byl objekt nedbale užíván zemědělským družstvem, dlouhodobě do něj zatékalo a totálně zchátral. V současnosti je Thunovský letohrádek již několik let v soukromém vlastnictví, což je také patrné na jeho nynějším vzhledu.

Podrobněji se popisu stavby ledečského letohrádku a jeho historii věnuje 4. kapitola v oddílu 4.1.

1.5. Popis díla

Nástěnné malby, které byly předmětem komplexního restaurátorského zásahu v rámci praktické úlohy bakalářské práce, se nachází v prvním patře letohrádku v jihovýchodním salonku, zvaném arcibiskupská ložnice (viz 8. kapitola – Graf. 1.). Za úsek k samostatnému restaurování byly určeny malby na východní a jižní stěně.

Malířská výzdoba místnosti je situována v horní části stěn, v podobě podélně probíhajícího pásu, malovaného vlysu, těsně pod úrovní stropu¹. Tvořena je robustními, z rohů místnosti vinoucími se, rozvilinami směřujícími ke kruhovému medailonu s alegorickým figurálním výjevem uprostřed každé stěny. Centrální medailony jsou iluzivně vsazeny do dekorativních rámců jednotlivě s motivem listovce, ovoce, girlandy a květů růžiček. Tato orámování jsou iluzivně nesena zmíněnými rozvilinami v doprovodu dvojice amoretů držících roušky s festony.

---

¹ Původní strop s mělkým dřevěným kazetováním se sice již nedochoval, ale v souboru fotografií z roku 1942 ve fotoarchívu NPÚ-ústřední pracoviště Praha je zdokumentován původní strop sousedního salonu, lze předpokládat velikostní i stylovou obdobnost obou stropů.

Barevnost rozvilin i malby všech čtyř výjevů v medailonech je sytě okrová až okrovo-červená, malby rámmů a amoretů s rouškami a festony jsou provedeny na způsob grisaillové malby ve světlých šedo-bílých až okrových odstínech. Obojí tak vyniká na jasně modrém pozadí celé výmalby.

Zjevně se jedná o malby v duchu dozrívajících renesančních maleb s tematikou inspirovanou antickou mytologií. Ikonograficky nejčitelnější se jeví medailony západní a severní stěny. Na západní straně je zobrazena Ceres (řec. Démétér), bohyně přírody a zemědělství, jako sedící postava ženy na hlavě s věncem z obilných klasů držící snop obilí a ve spodní části při pravém okraji malby je patrné ovoce. Jako matka-země personifikuje plodnost. Představu hojnosti doplňuje výjev postranního medailonu na severní stěně, kde je přítomen Bacchus (řec. Bakchos), bůh vína. Znázorněn je jako mužská postava na hlavě s věncem z hroznů ukládající vinné hrozny do koše. U medailonu na východní stěně se z dochovaných fragmentů malby jeho zobrazené téma jen stěží určuje a též výjev medailonu na jižní stěně vzbuzuje jisté nejasnosti. V kontextu výzdoby celé místnosti se však lze domnívat, že pravděpodobně se jedná o alegorii čtyř ročních období ztvárněných vždy jednou charakteristickou postavou. Již popsané jsou léto představené Cererou a podzim v podobě Baccha. Na východní straně následuje obraz zimy. Na malbě je zřetelný fragment oblečené postavy na rozdíl od nahých postav na všech zbývajících medailonech a v pozadí jsou patrné plameny s nějakou architekturou. Symbolickou postavou pro zimu by byl Boreás, bůh severního větru, nebo Vulkán (Vulcanus, řec. Héfaistos), bůh ohně. Na jižní stěně se nachází obraz jara představen postavou Flory, bohyně květin a jara. Byť se postava zdá být více mužskou, jde o mladou ženu na hlavě s květinovým věncem sedící pod stromem, jednou rukou drží nádobu (vázu) a druhou rukou do ní trhá květiny s onoho stromu.

2. Restaurátorský průzkum

Úlohou restaurátorského průzkumu je zmapovat a dokumentovat současný stav dochování díla. K průzkumu nástěnné malby, která je součástí konkrétní stavby bylo nutné přistupovat komplexně a zohlednit veškeré činitele, které ji ovlivňují. Průzkum byl zaměřen na zjištění příčin, rozsahu a závažnosti poškození podkladových omítek malby a samotné její barevné vrstvy, včetně identifikace případných druhotných zásahů a oprav. Byla provedena důkladná vizuální prohlídka a lehce rozšířen sondážní průzkum omítkových a barevných vrstev, jelikož bylo možné navázat na již provedený průzkum z předchozích let². Na základě vyhodnocení všech výsledků průzkumu byl vypracován koncept řešení dané problematiky.

2.1. Nedestruktivní vizuální průzkum

2.1.1. Průzkum v rozptýleném denním světle

Při běžném rozptýleném denním světle bylo vizuálně pozorováno následující. Příprava podkladu pro malbu vykazuje ještě charakter renesanční omítky, jejíž povrch je výrazně tvrdý a hladký, díky způsobu kletování intonaka pomocí kovového hladítka. V ploše tato omítka sleduje nerovnost zdiva a je mírně zvlněná. Na omítce se místy vyskytují charakteristické síťovité vlasové prasklinky vzniklé při vysychání vápenné vrstvy. Barevnost intonaka je v odstínu slonové kosti. Dobře je viditelná také přípravná kresba, například u malby festonů na jižní stěně.

Malby se na stěnách nedochovaly ve svém celkovém rozsahu, z původní šířky vlysu cca 2m na výšku, dnes zhruba čtvrtina spodních partií zcela chybí. Východní stěna vykazuje pět velkých defektů v omítkách s malbou včetně hlubokých kapes v podkladovém zdivu po druhotném vsazení silných nosných trámů v souvislosti se snížením úrovně stropu. Levá polovina východní stěny je ve větší ploše značně poškozena ztrátou celé vrstvy intonaka. Okraje omítek u dochované malby jsou

---

² V roce 2004 započala záchrana maleb i celého objektu toho času ve značně havarijním stavu. Proběhl restaurátorský průzkum nástěnných maleb v interiéru letohrádku a prvotní zajišťovací práce, které spočívaly v dočasném přikrytí maleb za účelem jejich ochrany po dobu probíhajících stavebních prací na objektu při výměně krovu a střešní krytiny. Na průzkumu a přikrytí maleb se kromě autorky bakalářské práce podílela Hedvika Kučerová (BcA. Herbsová) a Pavlína Stará (Šoltézová).

v těchto místech lokálně uvolněné. Na malbě a vlevo nad malbou medailonu na východní stěně probíhá v podkladových omítkových vrstvách výraznější vertikální prasklina. Místy jsou malby poškozeny drobnými mechanickými zásahy v podobě několika vrypů a oděrek.

Povrch maleb je celkově znečištěn prachovými depozity. Barevná vrstva se lokálně spráňuje a šupinkovatí. Spodní část maleb je na povrchu potřísněna zbytky vápenných malt. Zjevně se na malbách nevyskytují vůbec žádné přemalby.

2.1.2. Průzkum v bočním nasvícení

V razantním bočním nasvícení malby došlo k celkovému zvýraznění reliéfní struktury její barevné vrstvy i samotného povrchu intonaka hodně ukletovaného kovovým hladítkem. Lépe pozorovat je možné také zvlnění omítky v ploše. Více patrné jsou i některé další defekty.

2.2. Destruktivní průzkum

V tomto oddíle průzkumu se do jisté míry vycházelo z již provedených průzkumů v předchozích letech a byla možnost navázat na jejich poznatky.

2.2.1. Sondážní průzkum omítek a barevných vrstev

V rámci dřívějšího sondážního průzkumu omítkových a barevných vrstev byl ověřován spodní okraj malovaného vlysu místy ještě částečně překrytého mladšími štukovými vrstvami. Hledány byly případné stopy po původním zakončení malovaného pásu podélným vymezením reliéfní štukovou římsou. Zjišťována byla také eventuální přítomnost vrstvy s malbou, která by byla pokračováním stávající malířské výzdoby místnosti ve spodních částech stěn. Za tímto účelem byly v patřičné horizontální úrovni východní stěny provedeny vertikální pásové sondy S_1 a S_2 (viz 8. kapitola – Graf. 2., Graf. 4.). Ani stopy po osekané římse, ani návaznost další výmalby však nebyly jimi prokázány, naopak vše nasvědčovalo zcela chybějící spodní části malovaného vlysu.

Později byl nalezen drobný kousek malby rozviliny níže na jižní stěně (mimo dochovanou část maleb) při levé straně hrany segmentově zaklenutého podhledu okenní špalety. Tento fragment ve tvaru trojúhelníku, při svislém kraji ohraničený

rytou linkou, je dokladem původního okraje malovaného vlysu s celkovou šířkou cca 2 m na výšku. Mimo jiné vypovídá o koncepci výzdoby v místech záklenků, která je obdobně řešena jako u maleb s vedutami v sousedním velkém sále.

2.2.2. Chemicko-technologický průzkum barevné vrstvy

Chemicko-technologický průzkum barevné vrstvy je metoda, kterou se upřesňuje stratigrafie barevných vrstev, určují se pigmenty, případně další použité materiály, zejména pojivo, a většinou se také pomůže objasnit malířskou techniku. Tento průzkum opět proběhl v dřívějším období, v předstihu vlastnímu restaurování. Za účelem laboratorních analýz byly tehdy z malby na západní stěně odebrány dva vzorky (viz 8. kapitola – Graf. 3., Graf. 4.), a to z modrého pozadí (vzorek č. 4) a z okrové rozviliny (vzorek č. 5).

Pomocí optické mikroskopie byly na nábrusech vzorků identifikovány jednotlivé vrstvy malby a podkladu (viz 11. kapitola – Textová příloha). Podkladová omítka obou vzorků je čistě vápenná s pískem obsahujícím kromě zrněk křemene příměs různých silikátů, jako jsou živce, slídy a další. Pojivo malby je vsáklé do povrchu omítky. Modrá malba u vzorku č. 4 obsahuje ve velmi tenké vrstvě smalt v uhličitanu vápenatém. Vrstva okrové malby u vzorku č. 5 se skládá z okrů a železité červeně v uhličitanu vápenatém a je jemně tónovaná uhlíkatou černí.

Vzorek č. 5 byl ještě v sypkém stavu analyzován pomocí infračervené spektroskopie za účelem identifikace pojiv barevné vrstvy (viz 11. kapitola – Textová příloha). Ve vrstvě byla zjištěna organická složka tvořená proteiny a nebyla zjištěna přítomnost oleje.

Materiálový průzkum vypracovali RNDr. Hradilová Janka, Dr. Hradil David, Mgr. Kučková Štěpánka a Ing. Šimová Veronika z ALMA Akademické laboratoře materiálového průzkumu malířských děl, společného pracoviště Akademie výtvarných umění v Praze a Ústavu anorganické chemie AV ČR v Řeži v říjnu roku 2004.

2.3. Zkoušky restaurátorských postupů a prostředků

Jistou součástí průzkumu, lépe řečeno jeho další fází, jsou lokální zkoušky za účelem volby adekvátních restaurátorských materiálů a vlastních technologických postupů. V tomto případě byla testována metoda čištění a byly odzkoušeny

konsolidační prostředky pro povrchovou fixáž. Ostatní materiály bylo rozhodnuto odzkoušet až v průběhu vlastního restaurování přímo před samotnou aplikací v závislosti na dílčích krocích pracovního postupu.

Z výsledků průzkumu vyplynulo, že nejvhodnějším způsobem čištění povrchu barevné vrstvy by mohl být mechanický způsob suchou cestou. V rámci upřesnění výběru nejvhodnějších nástrojů byly odzkoušeny prostředky různé tvrdosti a v několika velikostech: měkká a tvrdá houba Wishab, svazky žíněných štětiček nebo skelných vláken Jumbo, kartáčky s umělými štětinami, různě hrubé štětce, skalpel apod. Nejlépe se osvědčil širší svazek žíněných štětiček, který se jevil šetrnější oproti svazku skelného vlákna. Silnější potřísnění maltou nebo větší zbytky omítek bude možné odstranit pouze skalpelem. Na finální dočišťování se nejlépe uplatňovala tvrdá houba Wishab.

Při volbě vhodného fixážního prostředku barevné vrstvy bylo uvažováno mezi dvěma konsolidanty na bázi akrylátové disperze, mezi Primalem SF016 a Hydrogrundem. Po jejich lokálním odzkoušení v koncentracích 1,5 – 2% bylo rozhodnuto použít Hydrogrund. Jedním z důvodů pro výběr bylo, že vykazoval rychlejší a tedy i lepší penetraci.

2.4. Vyhodnocení restaurátorského průzkumu

Výsledky dílčích částí restaurátorského průzkumu maleb vypovídajících o jejich vlastnostech a stavu jejich dochování lze shrnout do následujícího přehledu.

Rozsah původní malby byl v podobě pásu, rytou linkou vymezeného, na výšku širokého cca 2 m s přisazenými trojúhelníkovými výběžky po stranách segmentových okenních a dveřních záklenků. Rozsah dochované malby je omezen pouze na vrchní tři čtvrtiny pásu.

Pigmenty obsažené v barevné vrstvě jsou smalt, okry, železitá červeň a uhlíkatá čern. Pojivem barevné vrstvy je uhličitán vápenatý prosáklý do podkladových omítkových vrstev, neobsahuje olej a obsahuje příměs bílkoviny (pravděpodobně kaseinu). Ve spojení s vápnem je přítomnost kaseinu z historicky užívaných bílkovin nejpravděpodobnější, tudíž pojivem nástěnných maleb je nejspíš kaseinát vápenatý. Malířskou technikou použitou při malbě je fresco dokončované jako secco. Přípravná kresba je místy zřetelně viditelná.

Přemalby se na barevné vrstvě evidentně nevyskytují, ani nebyly zaznamenány jiné stopy po předchozím restaurování maleb.

Povrch barevné vrstvy je celoplošně znečištěn prachovými depozity, lokálně potřísněn maltou a ve spodních partiích malby jsou na více místech zbytky vápenných nátěrů a štukování. Zkoušky čištění povrchu suchou cestou potvrdily vhodnost tohoto způsobu (kombinovaně svazkem žíněných štětiček, skalpelem, tvrdou houbou Wishab). Adheze barevné vrstvy k podkladu je jen místy oslabena a celkově se spráší mírně. Volba akrylátové disperze pro povrchovou fixáž se osvědčila, vybrán byl 2% Hydrogrund. Celková ztráta barevné vrstvy se vyskytuje obzvláště v malbě na východní stěně, a to ve větší ploše na její levé polovině a lokálně na pěti místech druhotných otvorů po trámech. Intonako je tvrdé a pevné, ukletované dohladka pomocí kovového hladítka, ladně kopíruje tvar zdiva.

Koheze podkladových vrstev je poměrně dobrá bez známek sypkosti, více poškozena je východní stěna lokálně v blízkosti chybějící malby nebo poblíž hlubokých otvorů po trámech. Ztráty podkladových vrstev jsou výrazné na místech druhotných otvorů po trámech. Praskliny se na malbě vyskytují minimálně, jedna větší vertikální nalevo od medailonu na východní stěně. Dutin v podkladových vrstvách malby se nachází několik málo menšího rozsahu na východní stěně v blízkosti zmíněné praskliny.

Klimatické podmínky v místnosti jsou přijatelné, relativní vzdušná vlhkost v objektu není zvýšena a rovněž mikrobiální poškození je již po delší dobu stabilizováno³.

2.5. Návrh na restaurování

Na základě vyhodnocení jednotlivých částí restaurátorského průzkumu a dle zjištěných informací o stavu maleb, zejména o míře a rozsahu jejich poškození, byl určen následující postup restaurování:

1. Šetrné odstranění prachových depozitů z celého povrchu malby – mechanicky nasucho ometáním jemným širokým plochým štětcem
2. Lokální odstranění zbytků omítek, potřísnění maltou apod. – mechanicky svazkem žíněných štětiček, popř. lokálně skalpelem

---

³ V roce 2004 se objekt letohrádku nacházel v totálně havarijním stavu a v celém interiéru bylo zaznamenáno mimo jiné také aktivní napadení dřevomorkou domácí.

3. Celoplošné dočištění povrchu barevné vrstvy a omítky – mechanicky suchou cestou pomocí houby Wishab
4. Lokální postřik omítkových vrstev dezinfekčním prostředkem proti mikrobiálnímu napadení – v úvahu připadají prostředky Pregnotit Uni nebo Boronit
5. Celoplošná fixáž barevné vrstvy 2% akrylátovou disperzí Hydrogrund
6. Uchycení a podtmelení okrajů omítkových skeletů – čistě vápenným štukem
7. Cihlová dozdivka otvorů po druhotně vsazených a následně odstraněných trámech s použitím čistě vápenného šuku
8. Hlubková konsolidace prasklin a dutin injektážní směsí na vápenné bázi – pravděpodobně prostředkem Ledan TB1, popř. Terraco injekt
9. Vytmelení prasklin a defektů vápenným štukem
10. Povrchová úprava tmelů vápenným pačokem
11. Retuš barevné vrstvy, scelující barevná úprava tmelů a eventuálně lokální rekonstrukce – pigmenty pojenými akrylátovou disperzí (1 – 1,5%)

Nedílnou součástí postupu restaurování je fotograficky dokumentovat průběh celého zákroku a následně vyhotovit restaurátorskou zprávu.

3. Dokumentace restaurátorského zásahu

3.1. Postup prací

3.1.1. Povrchové čištění barevné vrstvy

Vzhledem k tomu, že barevná vrstva malby nevyžadovala předzpevnění, bylo možné rovnou přistoupit k čištění jejího povrchu. Nejprve byl očištěn od prachových depozitů ometáním pomocí jemného plochého širokého štětce. Veškeré zbytky štuku nebo cákance a potřísnění maltou na povrchu malby byly mechanicky jemně odstraněny a dočištěny převážně svazkem žíněných štětiček, ojediněle skelným vláknem. Některé silnější vrstvy musely být lokálně odstraněny skalpelem. Na nejjemnější dočišťování byla použita tvrdší houba Wishab. Celoplošným očištěním se zvýraznila sytost barevných odstínů malby.

3.1.2. Lokální dezinfekce omítkových vrstev

Z preventivních důvodů a pro dřívější výskyt houbového napadení v místnosti bylo přistoupeno k lokální dezinfekci. Omítkové vrstvy v blízkosti někdejších dřevěných konstrukcí včetně stávajících dřevěných prvků nad malovaným vlysem byly ošetřeny Boronitem, biocidním prostředkem na bázi anorganických boritých sloučenin. Aplikace byla provedena pomocí mechanického rozprašovače. Tomuto prostředku byla dána přednost před možností užití Pregnotitu Uni, který byl již v předchozích letech v objektu použit. Důvodem změny je snaha předejít tak jisté odolnosti mikroorganismů vůči opakovaně použitým působícím látkám, čímž by mohlo dojít ke snížení výsledného dezinfekčního účinku.

3.1.3. Celoplošná fixáž barevné vrstvy

Proti sprašování barevné vrstvy byl povrch maleb celoplošně zafixován 2% akrylátovou disperzí Hydrogrund. Disperze byla aplikována postřikem pomocí jemného mechanického rozprašovače. Během fixáže byla upevňována barevná vrstva vatovými tampóny a z povrchu houbou odsáván přebytečný konsolidant.

3.1.4. Hloubková konsolidace prasklin a dutin

Na zajištění prasklin a vyplnění hloubkových dutin ve zdivu byla zvolena kombinace dvou injektážních směsí na vápenné bázi – prostředku Terraco injekt s přídavkem Ledanu TB1 (Ledan LD1). Konsolidační prostředek byl aplikován pomocí injekční stříkačky.

Lokálně byly zpevněny a uchyceny okraje omítkových skeletů s dochovanou malbou na rozhraní chybějících částí barevné vrstvy, pomocí vápenné směsi Terraco injekt.

3.1.5. Tmelení prasklin a defektů

Vlastnímu tmelení předcházelo nejprve dozdění velkých otvorů po stropních trámech, pomocí cihel a jejich menších úlomků ukládaných do malty připravené z písku a čistě vápenného hydrátu (3:1). Následovalo tmelení podkladových vrstev, které spočívalo v podtmelení hlubších defektů na úroveň arriccia hrubým tmelem z písku a vápna na půl kombinovaného s čistě vápenným hydrátem (3:1/2:1/2). Do jemnějších defektů a na plochy připravené hrubším tmelem byl nanášen jemný tmel z vápna a jemně přesátého písku (1:2), případně s dílem mramorové moučky namísto jednoho dílu písku (1:1:1). Povrch tmelů byl zapojen do roviny s okolní barevnou vrstvou a vyhlazením přizpůsoben vzhledu originálního intonaka. Aby se docílilo správné savosti povrchu tmelených míst, byl na ně po jejich vytvrdnutí štětcem nanesen pačokový nátěr z vápna a mramorové moučky (1:2).

3.1.6. Retuš a rekonstrukce barevné vrstvy

Nejprve byl povrch pačokového nátěru na tmelech barevně upraven na lomený odstín slonové kosti. Byla také naznačena linka spodního okraje v původní šířce malovaného vlysu včetně trojúhelníkových úseků výzdoby v sousedství špaletových záklenků.

Cílem retuše bylo barevně sjednotit přechody vytmelených míst s původní malbou tak, aby byl navozen ucelený dojem výzdoby. Retušováno bylo napodobivým způsobem retuše kombinovaně se scelující retuší laděnou do neutrálních teplých nebo studených tónů. Byl přitom kladen větší důraz na přiznání autenticity stavu dochování originální malby. K rekonstrukci chybějících

částí malby se proto záměrně přistupovalo sporadicky, především pro udržení rytmu výzdoby bez detailnějších doplňků. Z těchto důvodů a vzhledem k tomu, že část malby vlysu při spodním okraji se vůbec v rozsahu celé místnosti ani nedochovala, bylo po konzultaci se zástupci NPÚ rozhodnuto omezit obnovu maleb pouze na plochu vymezenou reálně zachovalým dílem. Zbývající část, tedy zhruba minimálně spodní čtvrtina z celkové výšky malovaného pásu, byla přiznána a ponechána v barevnosti rezné omítky.

Barvy pro retuš byly míchány použitím čistých minerálních pigmentů pojených 1,5% akrylátovou disperzí Primal SF016.

3.2. Použité materiály

- Boronit, biocidní prostředek na bázi anorganických boritých sloučenin (Pragochema)
- houba Wishab, vulkanizovaný latex (Akachemie Albert Kauderer GmbH)
- Hydrogrund, vodná akrylová disperze (Lascaux)
- kaolín jemně mletý (Sedlecký kaolin a.s.)
- Ledan TB1 (Ledan LD1), injektážní směs na vápenné bázi (Tecno Edile Toscana)
- mramorová moučka (distributor Aqua Bárta)
- pigmenty práškové čistě minerální (distributor Deffner a Johann, Kremer Pigmente)
– okr světlý a tmavý, okr zlatý, siena pálená, červeň železitá, umbra přírodní a pálená, umbra zelenavá, zem zelená česká pálená, zem zelenavá, ultramarin modrý světlý a tmavý, čern železitá, titanová běloba
- písek přesátý plavený i kopaný (vlastní a místní zdroje)
- Primal SF016, vodná akrylátová disperze (Röhm und Haas)
- skelné vlákno Jumbo ve svazku Ø 15 mm (distributor Deffner a Johann)
- Terraco injekt, injektážní směs na vápenné bázi (distributor Aqua Bárta)
- vápenný hydrát
- vápno bílé vzdušné hašené, sedmileté (Erich Slupetzky)
- voda
- žíněné štětičky ve svazku

3.3. Doporučený režim památky

Pro zrestaurovanou nástěnnou malbu byl navržen ochranný režim s následujícím doporučením. Jednou z hlavních podmínek pro uchování dobrého stavu díla je nutné udržovat stabilní teplotu i relativní vzdušnou vlhkost v objektu a popř. zajistit přiměřené větrání v místnosti. Teplota by neměla klesnout pod bod mrazu a hodnoty relativní vzdušné vlhkosti by se měly pohybovat v rozmezí od 40% maximálně do 60%.

Dále není žádoucí umísťovat do blízkosti maleb zdroje sálavého tepla a je nutné zabránit sebemenšímu zatečení či jinému kontaktu maleb s vodou. V případě údržby lze povrch maleb ošetřovat pouze nasucho opatrným ometáním měkkými vlasovými štětci nebo vysáváním. Je třeba zamezit jakémukoliv mechanickému poškození maleb otěrem, údery apod.

II. Část

4. Malířská výzdoba interiéru ledečského letohrádku

4.1. Stavebně historické souvislosti letohrádku

Letohrádek nebo-li zámeček (lusthaus) nechal údajně tehdejší majitel ledečského panství Michael Oswald hrabě z Thunu vybudovat pro svého bratra arcibiskupa solnohradského (ze Salzburgu), Jana Arnošta z Thunu, jako letní sídlo⁴. Vznik stavby je datován do rozmezí let 1685-94⁵. Písemný doklad o jménu jejího autora se nedochoval, ale možnost autorství Jeana Baptisty Matheye je velmi pravděpodobná, protože v té době pro Thuny pracoval i jinde.

Stavba byla umístěna do raně barokního parku založeného na vyvýšeném severovýchodním zámeckém předpolí, za hradním příkopem, s krásnou vyhlídkou na tři strany. Okolní terén byl dosypán do několika teras. Zahrada byla rastrem cest členěna na řadu čtvercových záhonů, terasy byly propojeny tesanými žulovými schodišti zdobenými vázami. Ve středu zahrady se nacházela velká kašna s vodotryskem, ve vrcholu s chrličí v podobě několika maskaronů vytesaných z jednoho kusu kamene. Součástí zahrady, osázené různými vzácnými druhy stromů, byla snad i velkolepá oranžerie. Rozsáhlý areál zahrady o rozloze zhruba jeden hektar byl obehnan kamennou zdí, jejíž části jsou dodnes zachovány.

Původně byla stavba koncipována jako samostatně stojící čtvercový patrový pavilon, k němuž ještě během realizace stavby bylo přistavěno úzké východní křídlo, napojené na východní straně na starší hospodářskou budovu, ve které byla umístěna kuchyň se spižírnou. V inventárním popisu z roku 1740 se o letohrádku nachází tato zmínka: „*od kamene vystavěný a šindelem krytý*“, při němž „*vynachází se dole při zemi tři sklepy neb gwölby, nad těma a nad klenutým průchodem sál a ještě čtyři pokoje, dáleji kuchyně a spižírna*“. Přízemí východního křídla bylo původně otevřeno čtveřicí arkád do prostoru zahrady, teprve později došlo k jejich zazdění a osazení okny. Dolní část letohrádku byla zpřístupněna vchodem na severní straně a jeho prostory osvětlovala trojice malých okenních otvorů na každé z volných stran.

---

⁴ Tuto zmínku nelze brát bez pochybností, neb Jan Arnošt jako salcburský arcibiskup měl jistě k dispozici pro své sezónní pobyty řadu vlastních nepoměrně reprezentativnějších sídel.

⁵ V literatuře je též uváděna datace 1689-91 ve spojení se jménem Pietra Antonia Fontany jako projektanta stavby.

Prostor byl členěn do několika menších místností. Patrová reprezentativní část byla zvýšena o prostor polopatra se zaslepenými okenními otvory respektujícími rytmus oken spodních partií stavby. Členící prvky fasády, jako lizénové rámce a frontony nad okny, byly barevně odlišeny od světlé fasády. Pravděpodobně již před r. 1740, jak je i z inventárního popisu zřejmé, byl letohrádek zastřešen mansardovou střechou. Jeho původní střecha měla ale podobu obráceného lodního kýlu a byla krytá měděným plechem, což odpovídá dalším hraběcím stavbám z období osmdesátých let.

Hlavní vstup do letohrádku byl v patře zpřístupněný dnes již neexistujícím představeným dvouramenným schodištěm, vedoucím přímo do velkého přijímacího sálu vyzdobeného malovanými vedutami. Schodiště, jehož část je patrná na historické vedutě, bylo vyzdobeno sochami. Nad tímto, dnes již z části přezděným vchodem, se dochoval kamenný erb Thunů, zasazený do trojúhelníkového frontonu. Po stranách je zdoben stylizovanými pštrosími pery a volutami, korunovaný hraběcí čelenkou. Ve spodní partii se dochovaly fragmenty písmen OGV tvořící část původního monogramu MOGVT, značícího jméno stavebníka Michaela Osvalda hraběte z Thunu.

Po r. 1753 byl objekt prodán do soukromého vlastnictví na byty, což vedlo ke značným stavebním úpravám během následujících let. Pravděpodobně v této souvislosti byl velký sál rozdělen příčkami na čtyři menší místnosti a strop celého prvního patra byl snížen. Došlo tím k poškození stěn, a tedy i malířské výzdoby na nich, zejména zapuštěním nosných trámů nové stropní konstrukce. Jelikož ale stěžejní část výzdoby zaplňuje plochu vrchní třetiny stěn nad okny v podobě jakéhosi vlysu – širokého pásu pod stropem, malby se tak na delší čas ocitly v půdních prostorách. Z dnešního pohledu vzato, je možné, že díky této skutečnosti se vlastně vůbec zachovaly. Během 19. století docházelo k častému střídání majitelů. Od roku 1900 do 1951 zde sídlil rod Nosakovičů, podle nichž se vžil název „Nosakovičova vila“.

V r. 1956 byl objekt zestátněn. K největšímu poškození však došlo až po té, co byl v roce 1984 prodán zemědělskému družstvu Syrovice. Jejich nedbalým užíváním, kdy do objektu dlouhodobě zatékalo, letohrádek totálně zchátral. V jihozápadní části parku byly zbudovány tenisové kurty. V současnosti je letohrádek opět v rukou starostlivého majitele, který jej prakticky zachránil před zánikem a již několik let usilovně pracuje na postupné celkové revitalizaci

objektu, částečně financované z příspěvku dotací Ministerstva Kultury v rámci programu záchrany architektonického dědictví.

4.2. Jednotlivé místnosti s nástěnnými malbami

Nástěnné malby se v interiéru ledečského letohrádku dochovaly hned v několika místnostech prvního patra, de facto výhradně v části se čtvercovým půdorysem. Dvě třetiny této půdorysné plochy zaujímá hlavní tzv. velký sál a zbývající třetinu na východní straně tvoří dvě menší samostatné místnosti (viz. 8. kapitola – Graf. 1.). Na tyto místnosti dále navazuje úzká přistavěná část, tzv. dlouhé křídlo, tvořící spojení se starší hospodářskou stavbou, kudy je chodbou přístup do objektu.

Stěžejním dílem malířské výzdoby jsou impozantní malované veduty nacházející se ve velkém sále. Těm se podrobněji věnují následující kapitoly. Prvá ze dvou menších místností, jižně situovaná, je arcibiskupská ložnice s malbami, které byly předmětem restaurování v rámci praktické části bakalářské práce a jimiž se zabývají kapitoly 1-3. Ve druhé, severně situované místnosti, tzv. bronzovém sále, se dochovala mladší výzdoba z poloviny 19. století s námětem iluzivně malované pseudogotické architektury. Také tyto malby byly v posledních letech obnoveny.

4.3. Malby vedut ve velkém sále

4.3.1. Popis maleb

Malby ve velkém sále a v arcibiskupské ložnici se tématicky i stylově navzájem značně odlišují. Společný pro ně je jejich způsob provedení technikou fresco-secco na velmi kvalitní dobře kletované omítce. U žádných z maleb není znám autor ani nejsou datovány, ale patrně pochází z konce 17. století z doby vzniku stavby.

Architektonicky je letohrádek jistě zajímavá stavba, ale hlavní význam má právě pro vzácné zachování nástěnných maleb s vedutami zachycujícími podobu všech thunovských staveb, které spravoval hrabě Michael Osvald Thun, na konci 17. století. Návštěvníky ledečského sídla jimi tak upozorňoval nejen na rozsáhlost

své rezidenční sítě, rozprostírající se ve dvou zemích habsburské monarchie, ale též na svůj původ a své bohaté raně barokní stavitelské aktivity.

Každá stěna hlavního (velkého) sálu je zdobena třemi vedutami, tedy celkem jich je dvanáct. České thunovské stavby jsou zobrazeny na východní, západní a jižní stěně. Jsou to pohledy na Klášterec nad Ohří, letohrádek v Klášterci a Felixburg (východní strana), Pětipsy, Toskánský palác na Hradčanech a Svojšice (strana jižní), Žehušice, Thunovský palác čp. 180 na Malé Straně a Ledč nad Sázavou (západní strana). Na severní stěně jsou veduty thunovských staveb v jižním Tyrolsku, a to Maretsch s městem Bolzanem, palác v Tridentu a Mattarello. Celková koncepce maleb v sále je rozvržena harmonicky se středovou symetrií. Prostřední výjev na každé stěně zobrazuje vždy jednu samostatnou stavbu z blízka (jakýsi portrét sídla) a oba postranní výjevy zachycují stavby jako součást krajinných pohledů. Jedním z důvodů, proč se na malbách vedut dvakrát vyskytuje stavba letohrádku v Klášterci nad Ohří, je jistě kompoziční řešení.

Součástí maleb jsou nápisové pásy uvádějící název zobrazené stavby či konkrétního místa, ne na všech se ale ještě čitelně dochovaly. Veduty mají cennou dokumentární hodnotu. Například pohled na Klášterec nad Ohří zachycuje nejen kompletně zámecký areál se zahradou a zázemím, ale i celkovou vedutu městečka a jeho okolí, kde je možné identifikovat některé z významných dominant, jako je například kostel Nejsvětější Trojice, loretánská kaple nebo zahradní letohrádek. Veduta Ledče nad Sázavou zachycuje město s kostelem sv. Petra a Pavla, řeku Sázavu, podhradí, gotický hrad a samotný Thunovský letohrádek umístěný v zahradě. Podobou je zde věrně zachycen, byť mírně v předimenzovaných proporcích v porovnání s ostatními objekty. Z malby lze vyčíst jeho přesnou polohu i to, že si objekt letohrádku dodnes zachoval autentickou podobu s výrazně členěnou raně barokní fasádou. Naopak ale je zde zachycena jeho odlišná červeno-bílá barevnost vnějšího pláště stavby i původní tvar střechy v podobě obráceného lodního kýlu. Nutno dodat, že skutečnost vypovídající historicky dokumentární hodnoty vedut je o to cennější právě u těch několika thunovských staveb, které již dávno zanikly, jako např. letohrádek v Klášterci nad Ohří nebo zámek Felixburg.

Jednotlivé obrazy – pohledy mají rozměry cca 2m na výšku a 2,8-3,7m na šířku. Zasazeny jsou do iluzivně malovaného rámu oranžovo-okrové barevnosti s jednoduchým rostlinným dekorem. Rámy maleb spolu těsně sousedí, čímž je plynule tvořen již zmíněný podélný pás kolem dokola celého sálu. Přejít mezi

tímto širokým pásem a zbývající spodní plochou stěn utváří iluzivně malovaná římsa, provedená v podobě tří pásových dekorů na způsob grisaillové malby s vegetativními motivy a motivem vejcovce. Spodní linie malované římsy končí těsně nad hranou okenních záklenků, ke kterým pro jejich zarovnání navíc přiléhají drobné plošky trojúhelníkového tvaru rovněž vyzdobené grisaillově malovanými rozvilinami.

Samotné malby vedut jsou velmi svérázně pojaté pohledy na panství zasazená v krajině, v nichž místy převládá věčnost nad perspektivou. Při bližším pohledu nás upoutají svým půvabem a malebnou drobnokresbou, až filigránsky provedenými postavičkami panstva i poddaných zachycených při nejrůznějších činnostech. Nechybějí např. ani lodičky na vodních hladinách, pobíhající pejsci či pasoucí se jeleni.

4.3.2. Technika maleb

Malby vedut jsou ojedinělé také svým způsobem provedení. Přestože vznikly již v období raného baroka, přetrvává u nich silný vliv renesančního charakteru malby.

Omítky vykazují vysokou kvalitu, obsahují přebytek vápna. Jádrové jsou s hrubším zrnem, svrchní jsou dobře kletované tak, že intonako je místy hladké téměř vyleštěné. Velké plochy byly malovány do vlhkého podkladu. Dekorativní orámování bylo provedeno malbou z ruky. Při bližším pohledu lze vysledovat jisté tahy štětcem a pastózní nasazení světel.

Na základě výsledků laboratorních analýz barevných a podkladových vrstev⁶ bylo identifikováno, že autor při malbě použil tyto pigmenty: zem zelenou (seladonit), modrý smalt, železitou červeň, okry a uhlíkatou čerň. Potvrzen byl i freskový charakter malby, jde o velmi tenkou barevnou vrstvu v uhličitanu vápenatém s pojivem místy vsáklým do povrchu omítky. Ta je složena z písku s obsahem křemene a různých silikátů jako živce, slídy a další. Infračervenou spektroskopii bylo dále zjištěno, že v barevné vrstvě je přítomna organická složka tvořená proteiny a naopak, že vrstva neobsahuje olej.

---

⁶ *Zpráva o materiálovém průzkumu* – č. M0434, RNDr. Hradilová Janka, Dr. Hradil David, Mgr. Kučková Štěpánka, Ing. Šimová Veronika, ALMA Akademická laboratoř materiálového průzkumu malířských děl, společné pracoviště AVU v Praze a Ústavu anorganické chemie AV ČR v Řeži, říjen 2004.

4.3.3. Restaurování maleb

V minulosti byly malby již minimálně jednou restaurovány, a to v roce 1942 Bedřichem Veselým z Prahy⁷. Jeho přístup byl naštěstí poměrně citlivý bez zásahu do originálu malby a retuše byly reverzibilní.

Při mém prvním setkání s malbami vedut na konci léta 2004 nevypadala jejich situace vůbec přívětivě. Letohrádek se nacházel ve značně havarijním stavu, místy chyběla střešní krytina a části krovu byly pobořené. Do objektu tak již dlouhodobě ve velké míře zatékalo a zjevná byla i aktivní činnost dřevomorky domácí. Díky chybějícím oknům byla stavba velmi snadno přístupná vandalům. Tehdy bylo nutné malby zajistit pro průběh stavebních prací a byl proveden jejich průzkum⁸.

Kompletně restaurovány byly malby teprve v roce 2007⁹. Před zahájením restaurátorských prací byl povrch maleb kromě lokálního nánosu prachu a mastných depozitů, místy vandalsky poškozen rytými nápisy nebo sprejovými graffiti. Barevná vrstva se lokálně sprašovala, místy šupinovitě odchlípovala nebo se postupně vymývala, např. na severní stěně díky tomu malby z větší části již zmizely. Přemalby se vyskytovaly minimálně a byly jednoduše identifikovatelné, jelikož byly zpráškované a jejich barevnost odlišná vůči originálu. Vlivem zvýšené vlhkosti a opakovaným zatékáním vzniklo na mnoha místech omítky s malbou spousta prasklin od drobných vlasových až po značně široké, včetně poměrně rozsáhlých dutin. Došlo až k vychýlení větších uvolněných částí omítky včetně podkladových vrstev zcela oddělených od zdiva, nejvíce na straně východní. Ve spodních partiích maleb severní a jižní stěny byly hluboké kapsy – stopy po druhotně vsazených trámech z důvodů snížení úrovně stropu. Středová část obou

---

⁷ Nápis RENOV. MCMXLII BED. VESELY PRAGA je jasně zřetelný na historické fotografii prostřední veduty z jižní stěny (Toskánský palác na Hradčanech) na jednom z tmelů ve spodní části malby. Fotografický materiál je datován uvedeným rokem 1942 a byl patrně pořízen pro dokumentaci stavu po obnově maleb. Uložen je ve fotoarchívu NPÚ-ústřední pracoviště Praha.

⁸ Restaurátorský průzkum a dočasné ochranné zajištění maleb prováděly: Hedvika Kučerová (BcA. Herbsová), Pavlína Stará (Šoltézová) a Lucie Lounová (Marinčinová).

⁹ Na zrestaurování maleb se podílel šestičlenný tým: MgA. Jiří Suchan, Alena Pokorná, BcA. Zuzana Kuřátková, BcA. Barbora Glombová, BcA. Helena Veselá a Lucie Lounová (Marinčinová).

krajních vedut na západní straně byla poškozena druhotně probouranými okenními otvory, které byly následně zaslepeny.

Nejprve byl povrch maleb důkladně očištěn, byly odstraněny nevhodné tmely a spráškovatělé retuše. Zdlouhavé bylo odstraňování nápisů sprejovými barvami, místy byly spíše potlačeny. Několik míst s hlubokými prasklinami a nad úroveň malby vyboulenou svrchní poměrně pevnou vrstvou omítky bylo po menších částech transferováno. Transfery byly opracovány, konsolidovány a následně zpětně osazeny na své místo. Ostatní dutiny byly vyplněny injektážní směsí. Po dočištění byl povrch maleb zafixován a vytmeleny defekty.

Co se týká retuší, nabízelo se restaurátorům více možností přístupu s ohledem na výslednou interpretaci. Bylo možné rekonstruovat chybějící rámování a výjevy pouze pietně, tj. vyretušovat bez jakýchkoliv rekonstrukcí. Na straně druhé bylo možné provést rekonstrukce některých částí výjevů podle černobílých fotografií z fotoarchívu NPÚ. Teprve až v průběhu prací se postupně vyvinul i výsledný přístup. Po konzultaci s památkáři a na přání majitele objektu s ohledem na pravděpodobné budoucí využití prostoru bylo nakonec rozhodnuto provést volně hypotetické rekonstrukce středových částí výjevů krajních vedut na západní stěně¹⁰ a téměř kompletně zrekonstruovat malby vedut na severní stěně podle dochovaných černobílých fotografií zachycujících stav maleb po jejich renovaci v roce 1942 (z fotoarchívu NPÚ-ústřední pracoviště Praha).

4.4. Místa a stavby vyobrazené na východní stěně

4.4.1. Klášterec nad Ohří

Zámek Klášterec je položen východně od stejnojmenného města přímo při řece Ohří, která teče do oblouku okolo něj. Byl postupně vybudován za pánů z Fictumu na místě někdejší tvrze. Ta byla nejprve rozšířena na panský dům zdobený sgrafitovou rustikou, roku 1590 následovala další přestavba, až v prvních desetiletích 17. století získal dnešní uzavřenou dispozici čtyřkřídlého jednopatrového renesančního objektu s hranolovou věží. V roce 1621 byl zřejmě ještě ne plně dokončený zámek zkonfiskován. Koupil jej pak Kryštof Šimon Thun, který jeho

---

¹⁰ Autorem rekonstrukce malby ledečského hradu je MgA. Jiří Suchan a rekonstrukci části malby zámku Žehušice vytvořila Lucie Lounová (Marinčinová).

stavbu po roce 1623 dokončil, z té doby pocházejí štukem vyzdobené místnosti v přízemí křídla při řece, později označené jako „krásné sklepy“. Po požáru v roce 1639 byl zámek vzápětí obnoven. Dalšími úpravami prošel po té, co jej roku 1653 získal Michael Osvald Thun a o dva roky později si jej zvolil za své rezidenční sídlo.

Starší zámecká zahrada byla součástí barokních úprav zámku italským stavitelem Rossim de Lucca z roku 1666 dle datace na kamenném reliéfu na průčelní fasádě. K dalším úpravám zámku i zahrady, zřejmě podle návrhu Jeana Baptisty Matheye, došlo v 80. letech 17. století, kdy vznikla sala terrena a letohrádek. Dokončeny byly pravděpodobně roku 1687 kdy, jak je doloženo, Jan Brokof skončil svoji práci na plastikách umístěných na kamenných balustrádách mezi terasami. Před průčelím zámku byl rozsáhlý pravidelně členěný parter uprostřed s fontánou umístěnou na osu vstupu do zámku. Tato osa byla zakončena sala terrenou, představenou před lodžii na vyvýšenou terasu, oddělenou od parteru balustrádou. Kolmo k této ose procházela parterem příčná osa, vedoucí od vstupu do zahrady podél zámku k terase s balustrádou a k letohrádku na ní uprostřed volného prostranství, pravděpodobně určeného k míčovým hrám. Na prostranství hřiště se nacházela kruhová fontána a bylo obehnáno stříhanými špalíry. Pravidelná výsadba stromů ve stříhaných řadách pokračovala také za letohrádkem. Sestava končila opět volným prostorem s fontánou a byla uzavřena dalším špalírem.

Úprava zámecké budovy se týkala zejména hlavního průčelí, které bylo kulisovitě prodlouženo věžovitou přístavbou u západního nároží členěnou patrovými římsami a pilastry, čímž vznikla mohutná kulisa se třemi vjezdy umístěnými v mělkých rizalitech, z nichž byl funkční pouze střední. Zbylé dva tvořily průhledové dominanty os parteru. U ostatních průčelí byla obnovena či doplněna iluzivní rustika. Na schematické vedutě ze sklonku 17. století člení jižní průčelí obrácené k Ohři pouze kordonová a hlavní římsa. V patře zajisté došlo k úpravám interiéru, neboť renesanční reprezentační prostory v přízemí jsou v popisu z roku 1694 uváděny jako provozní místnosti.

Roku 1758 byl vystavěn altán nad sala terrenou a opraveno schodiště letohrádku. Zámek dvakrát vyhořel, roku 1784 a 1856. Následně proběhla radikální romantická přestavba, ukončená roku 1860.

4.4.2. Letohrádek v Klášterci nad Ohří

Klášterecký letohrádek, který pocházel z 80. let 17. století a byl možná nejzajímavější stavbou v celém zámeckém areálu, dnes již neexistuje. V soudním ocenění a popisu budov fideikomisu Klášterec nad Ohří z roku 1817 lze nalézt jeho podrobnější popis: „*V zahradě stojí někdejší letní dům o dvou patrech, v přízemí s klenutým průchodem a dvěma bočními kvelby. Je 8 sáhů 2 stopy dlouhý, 8 sáhů široký. Do 1. patra vede dvojitě, kamenné volné schodiště. V patře je síň, 3 pokoje se záklopovými stropy a klenutá kuchyně. 2. patro. 2 pokoje a kuchyně se záklopovými stropy. Objekt je zbudován z kamene, zdivo as ležatá stolice krovu jsou dobré, krytina velmi špatná. Hodnota 370 zl.*“ Naposledy se o letohrádku zmiňuje fideikomisní protokol v roce 1860: „*Letní dům. Kamenná budova stojí uprostřed parku, má přístup do prvního patra po kamenném schodišti, stojícím volně v zahradě. Pod ním jsou vyzděné a klenuté grotty. Objekt byl značně poškozen požárem, a protože jeho obnova by představovala neúměrný náklad, a protože není nijak zvlášť potřebný, bylo rozhodnuto jej zbořit.*“

Tak, jak je dvoupatrová stavba zachycena na vedutě Ledči nad Sázavou, skládala se z horizontální, ve střední části převýšené a osově souměrné podnože s edikulovým portálem. Po obou stranách portálu nacházela se trojice shodných nik ukončená grotami s bazénky v rozměrných arkádách. Nad těmi se vypínaly věžovité altány s cibulovými báními. Portál ústil do centrálního prostoru s kašnou, nad níž se nacházela terasa, přístupná dvěma dvouramennými schodišti. První patro bylo tříosé, na středu se vstupním portálem z terasy a dvojicí oken. Mezilehlá pole vyplňovaly čtyři niky a obdélné výplně nad nimi, nároží rámovaly dvojice pilastrů. Druhé patro bylo uskočené, členěno sedmi arkádami, v nárožích obdélná výplň a pilastr. Tvar střechy, podobně jako obě horní podlaží, měly vzhled typický pro stavby letohrádků.

4.4.3. Felixburg

Zámek Felixburg, někdejší správní centrum panství Egerberg (Lestkov), představoval kdysi poměrně významnou lokalitu v blízkosti Klášterce. Stával na severozápadním konci vsi Rašovice na pravém břehu řeky Ohře vedle dosud stojícího starého rašovického mlýna čp. 2. Pojmenován byl po svém zakladateli Bohuslavu Felixovi Hasištejnském z Lobkovic, který jej v letech 1554-1581 nechal

vystavět ve stylu pohodlného renesančního sídla, kam v roce 1576 z těžko přístupného hradu Egerberg přesunul sídlo panství i spolu s pivovarem. Zámek byla čtyřkřídlá jednopatrová stavba obdélného tvaru s malým uzavřeným čtvercovým nádvořím, v jehož jižním nároží se tyčila čtyřboká čtyřpatrová věž zdobená sgrafitovou omítkou. Ochozy v patře a reprezentativní místnosti byly vyzdobeny nástěnnými malbami, které pravděpodobně pocházely od malíře Jana Heiderreicha, mimo jiné s dobově populárními alegorickými scénami se zajíci vystupujícími v roli lidí.

Do roku 1622, kdy došlo ke konfiskaci Felixburgu, se v jeho držení vystřídalo několik příslušníků rodin Lobkoviců a Štampachů. V roce 1623 jej odkoupil Kryštof Šimon Thun a spojil jej s právě získaným panstvím Klášterec, které bylo jeho předním sídlem. Význam Felixburgu začal postupně upadat a po té, co vyhořel, byl jen skromně obnoven. V zámeckém areálu byl sice zachován provoz panského pivovaru až do jeho zrušení v roce 1857, ale ostatní části nebyly vrchností intenzivně využívány, až nebyl vůbec obýván. Roku 1871 souhlasil tehdejší majitel kláštereckého velkostatku hrabě Josef Oswald Thun s návrhem na jeho zboření, ke kterému došlo o tři roky později.

4.5. Místa a stavby vyobrazené na jižní stěně

4.5.1. Pětipsy

Obec Pětipsy leží mezi Kadaní a Žatcem. Po roce 1559, kdy ji koupil Jeroným Hrobčický z Hrobčic, nechal rozšířit zdejší tvrz ze 14. století na podobu trojkřídlé otevřené dispozice. Později byl objekt zkonfiskován a v roce 1623 jej koupil hrabě Kryštof Šimon z Thunu. Až po té, co přešel do majetku Michaela Osvalda z Thunu, došlo k dostavbě renesančního zámku do čtyřkřídlé podoby. Nadále ale sloužil převážně jen k potřebě vrchnostenské správy. Koncem 18. století prošel objekt další úpravou k utilitárním účelům a koncem 19. století byly upraveny interiéry pro bytové potřeby.

4.5.2. Thunovský (Toskánský) palác na Hradčanech

Palác byl postaven zřejmě podle projektu architekta Jeana Baptisty Matheye v letech 1689-91 za vedení stavitele Jakuba A. Canevalle. Na základech starších renesančních domů, hrabětem Thunem koupených roku 1685, byl vkomponován do prostor Hradčanského náměstí jako jeho čelní dominanta. Na vedutě je palác zachycen s atikou ještě bez výzdoby Brokofovými sochami alegorií Sedmera svobodných umění. Po roce 1718, kdy se palác stal majetkem Marie Anny vévodkyně Toskánské, proběhly jeho další stavební úpravy.

4.5.3. Svojšice

Svojšice se nacházejí východně od Kouřimi a s ohledem na ostatní hraběcí majetky se jednalo o izolovaně ležící malý statek. První písemné zmínky o zdejší lokalitě se váží k roku 1241, ve 14. století už měla ves vlastní kostel a v 1. polovině 15. století je připomínána svojšická tvrz. Ta byla v roce 1626 vydrancována spolu s kostelem místními obyvateli za majitele panství Karla Eusebia Mrackého. Ke zkáze objektu přispělo i opakované plundrování vojáky během třicetileté války. Zpustlou tvrz v roce 1638 prodal Mracký Svojšice s trojicí dalších vesnic Anně Kamile z Enkerfurtu. Tato manželka tehdejšího vlastníka ledečského panství se pustila do stavby nového zámku, při níž byla využita část zdí tvrze. Zvolena byla čtyřkřídla dispozice uzavírající nevelké nádvoří. Když hrabě Thun Svojšice v roce 1677 kupoval, byla zámecká budova ještě teprve rozestavěna. Tato starší stavba zámku shořela r. 1751, nový vybudován v letech 1756-58 a r. 1847 bylo dále přestavěno jeho přední křídlo.

4.6. Místa a stavby vyobrazené na západní stěně

4.6.1. Žehušice

Roku 1661 hrabě Michael Osvald Thun zakoupil žehušické panství a v sedmdesátých letech 17. století nechal vybudovat nový zámek, což dokládá letopočet 1679 v chronogramu na vstupním portálu. Stavba byla vybavována ještě roku 1699. V roce 1826 proběhla radikální klasicistní úprava průčelí. Z původní raně barokní úpravy se zachovalo jen několik detailů, vstupní portál a snad možná modelace okenních ostění. Novostavba zámku vznikla na půdorysu písmene “H”.

4.6.2. Thunovský (Lesliovský) palác čp. 180 na Malé Straně

Malostranský Thunovský palác čp. 180 zvaný též U Železných dveří či palác Leslie vznikl na svazích pod valy Pražského hradu z původně renesančního domu, který roku 1656 zakoupil Quidobald hrabě z Thunu. Zachoval si renesanční jádro s šestibokou věží zbudovanou kolem r. 1600. Barokně byl upraven a rozšířen v polovině 17. století a v letech 1710-12 došlo k vrcholně barokní přestavbě na návrh G. B. Alliprandiho stavitelem Giovannim Antoniem Luragem pro Osvalda Thuna. Palác prošel řadou dalších klasicistních úprav. Roku 1850 podle plánu architekta Bernarda Gruebera bylo upraveno křídlo se vstupní bránou ve stylu anglické novogotiky. Po 1. světové válce byl palác zakoupen Velkou Británií a i v současnosti zde sídlí britské velvyslanectví.

4.6.3. Ledec nad Sázavou

Rozlehlé panství Ledec nad Sázavou získal hrabě Michael Osvald z Thunu na počátku roku 1677 koupí od Jana Ferdinanda Františka hraběte z Enkerfurtu. Ledec představovala v polovině 17. století relativně velkou městskou lokalitu zhruba s 1200 obyvateli a rozvinutou řemeslnou a zemědělskou výrobou. Stejně jako v Klášterci nad Ohří se i zde snažil hrabě pozitivně ovlivňovat další hospodářský růst města.

Na skalním ostrohu nad řekou proti městu se tyčí rozsáhlý, členitě koncipovaný středověký hrad s několika nádvořími. Založen byl nejpozději před polovinou 13. století a postupně prošel několika gotickými přestavbami. Ačkoliv byl objekt v polovině 16. století za Zdeňka Meziříčského z Lomnice renesančně upravován, pořád se jednalo ve své podstatě o gotickou hradní architekturu, jejíž části byly vnějškově přizpůsobeny novému vkusu a část jejích interiérů získala novou moderní výzdobu. Určité stavební práce, zásahy ale spíše menšího rozsahu, inicioval v první polovině 17. století také Adrian z Enkerfurtu, jak dokládá raně barokní dolní brána s rozeklaným štítem a erby stavebníka a jeho manželky s letopočtem 1642. Michael Osvald většinu částí hradu ponechal v původní podobě, kromě vybudování kaple Nanebevzetí Panny Marie na valech na severní straně východního křídla v roce 1688. Po požáru hradu roku 1879 už nebyla obnovena, ale zbořena.

4.7. Místa a stavby vyobrazené na severní stěně

Kromě českých sídel patřilo do kláštereckého fideikomisního panství také několik jihotyrolských statků, které v 50.-60. letech 17. století zakoupil Guidobald Thun. V době správy Michaellem Osvaldem Thunem nebyly většinou tyto objekty využívány pro pobyt panstva a nesloužily tedy k reprezentativním účelům, nýbrž jako vrchnostenská centra statků plnily funkci správně-hospodářskou. Hrabě tyto statky navštívil prokazatelně pouze jednou v roce 1693. Nijak výrazně se ani nezasazoval o jejich rozsáhlejší stavební úpravy či umělecké vybavení, a tudíž toho o nich není příliš mnoho známo. Lze předpokládat, že zakoupením tyrolských statků šlo o snahu poukázat na sepjetí české větve rodu Thunů s jejich regionem původu a že z podobných pohnutků byly také vyobrazeny na stěnách ledečského letohrádku.

4.7.1. Maretsch s městem Bolzanem

Hrad Maretsch nebo-li Castello Mareccio leží poblíž historického centra města Bolzano v provincii Jižní Tyrolsko v Itálii. Nejstarší část hradu vznikla jako tvrz kolem r. 1194. Do podoby obdélníkového komplexu se čtyřmi kulatými nárožními věžemi s otevřeným nádvořím byl hrad přestavěn v průběhu 16. století a víceméně dodnes si bez větších zásahů zachovává podobu středověkého kastelu. Vnitřek hradu byl kolem r. 1570 vyzdoben množstvím nástěnných maleb s námětem biblických scén, alegorických a fantastických postav a trofejí. V držení hrabat rodu Thunů byl hrad od r. 1658 a prodali jej v r. 1851.

4.7.2. Thunovský (Galassův) palác v Tridentu

Tridentský palác Thunů, vyobrazený na vedutě, se nachází na Via Mancini v centru města, kde se také poblíž na Via Belenzani nachází hlavní Thunovský palác, tj. dnešní radnice. Galassův palác nechal roku 1602 postavit Giorgio Fugger podle návrhu architekta Pietra Maria Bagnadore z Brescia. Roku 1642 jej koupil generál Mattia Galasso. Ve vlastnictví rodu Thunů byl v letech 1667-1819 a po té se stal majetkem Giacomu Zambelli.

4.7.3. Mattarello

Jihovýchodním směrem od města Tridentu se nachází obec Mattarello ležící při hradu Castello di Torrefranca opět v podobě středověkého kastelu.

4.8. Obecně o vedutách

4.8.1. Pojem veduta, vznik a vývoj

Pojem veduta je odvozen z italského *vedere*, což v překladu znamená vidět, výhled, pohled. Vedutou nazýváme popisné a dokumentárně přesné umělecké zobrazení pohledu na město, jeho části nebo krajinu s dominující architekturou. Nejčastějším záběrem je například výsek krajiny s bočním pohledem na město, a to obvykle v širokém zorném úhlu. Může být jako součást obrazu anebo v samostatném provedení. Vytvářeny jsou veduty řadou výtvarných prostředků. Vedle malby a kresby, se uplatňují především nejrůznější grafické techniky. V oblasti užitého umění je možné se setkat také s reliéfem.

Charakteristickým rysem veduty, jelikož vyrostla z potřeby poznání, je její úzké spojení s jinými formami zobrazení zemského povrchu, a to především s mapou. Dalším typickým rysem veduty zejména v grafickém podání je její spojení s aktualizacním textem, tj. titul, legenda, doprovodný text na líci i na rubu grafického listu nebo alespoň znak zobrazovaných lokalit.

Veduta vznikla v 15. století v Itálii, kdy se v malířství začíná využívat tehdy nového způsobu zobrazování pomocí geometrické perspektivy. Zprvu tvořila veduta pouze krajinářsko-architektonické pozadí náboženským výjevům, později i bezdějové stafáži a portrétu. Od samého počátku ale mezi její hlavní znaky patřila snaha o topografickou věcnost, správnou perspektivu a odpovídající měřítko. Ve středověku však ještě nebyla veduta skutečným obrazem města, jednoduchou zkratkou zaznamenávala seskupení jednotlivostí a charakteristických znaků zobrazovaného místa. Tehdy ji nahrazovaly měřené plány města. Rozvoj vedut přichází se vznikem knihtisku ve druhé polovině 15. století, díky kterému se hojně šíří. Největšího rozmachu zaznamenává od 17. do poloviny 19. století. Tou dobou se také stává svébytným malířským oborem a v 18. století se pro tvůrce vedut poprvé objevuje pojmenování vedutisté.

Od 16. století spolu se vzrůstajícím zájmem o geografickou literaturu v důsledku zámořských objevitelských cest se osamostatňuje veduta topografického a etnografického charakteru. Středisky jejího rozvoje byla velká obchodní města jako Antverpy, později Kolín nad Rýnem, Frankfurt nad Mohanem, Norimberk a Amsterdam, od poloviny 17. století Francie a později Řím. Veduty, jejichž obsah je věcně přesným zobrazením a je možné je časově a místně lokalizovat, lze v období

16.-17. století považovat za plně historický pramen obrazové povahy. Rozdělení veduty na věcně přesnou a na ideální přichází až v 18. století. Veduty přelomu 18. a 19. století v souvislosti s osvícenským racionalismem se vyznačují přesností a věcností záznamu, převažují veduty v kresebném a grafickém provedení, které nachází široké uplatnění v rovině publikační a dokumentární. Ve druhé polovině 19. století je veduta postupně nahrazována fotografií a de facto vynález fotografie uzavřel vývoj veduty jako dokumentu. Tehdy mizí původní smysl veduty a zobrazení měst a krajiny zůstává nadále především projevem umělcova vidění, cítění a formování.

4.8.2. Veduty a vedutisté

První veduty v českých zemích najdeme např. na freskách zámku v Žirovnici z konce 15. století. Prvním pokusem o souborné vydání pohledů na evropská města je *Liber cronicarum (Světová kronika)* Hartmanna Schedela, vydaná roku 1493 v Norimberku. Obsahuje i nejstarší dosud známé zobrazení Prahy, a to panoramatický pohled od Vyšehradu k Pražskému hradu, dva listy dřevořezu kolorovaného akvarelem s nadpisem Praga z roku 1493. Největší soubor pohledů na světová města představuje šestidílná kniha měst *Civitates Orbis Terrarum* vydaná Georgem Braunem a Franzem Hogenbergem v letech 1572-1617 v Kolíně nad Rýnem. V období renesance z českého prostředí vynikl Jan Willenberg svými pohledy na Prahu a další česká, moravská, slezská a slovenská města v knihách *Diadochus* a *Zrcadlo slavného markrabství Moravského*. Mezi řadu cizinců inspirovaných Prahou při dvoře Rudolfa II. patří J. Hoefnagel, P. Stevens, R. Savery, P. van den Bossche (*Pohled na Prahu* z r. 1606) nebo E. Sadeler. V 17. století mezi tvůrci vedut vyniká kreslář a grafik Václav Hollar, do období pozdně barokní veduty se řadí Jan Josef Dietzler, Friedrich Bernard Werner, Filip a František Hegerové. Vedutu z přelomu 18. a 19. století lze spojit se jmény jako např. Václav Alois Berger, Anton Johann Venuto. K profesionálním vedutistům počátku 19. století náleží Karel Postl, Ludvík Kohl, Antonín Pucherna, Vincenc Morstadt, Josef Šembera a další.

4.8.3. Význam vedut

Rozhodně je veduta ve smyslu vyobrazení konkrétního místa v dané době, bez fotografických možností dneška, neocenitelným ikonograficky významným pramenem. Z jejích detailů se dozvídáme nové poznatky nejen o architektonickém vývoji šlechtických sídel či jiných staveb a jejich bezprostředním okolí, ale díky stafáži také o běžném každodenním životě toho času. Tímto má velký význam právě pro dějiny architektury, urbanizmu nebo odívání. Svou důležitou úlohu plní nejen v oblasti dějin umění a historiografie, ale i pro řadu dalších oborů, jelikož s ní pracují např. archiváři, archeologové, kastelologové, památkáři, muzejníci, knihovníci apod. Z výše uvedeného vyplývá, že významnou funkcí veduty je funkce poznávací. Neméně důležité jsou však i její hodnoty výtvarné, kterými plní svou funkci estetickou.

Do určité míry veduta plnila i funkci úředního dokladu a sloužila také k reprezentativním účelům. Motiv venkovských sídel šlechtici užívali nejen na svých portrétech, ale často si je nechali zobrazit přímo na stěny nebo stropy reprezentačních prostor svých rezidencí. V 17. století byl využíván motiv sídla k propagaci elitního životního stylu, k oslavě konkrétního jedince a jeho činů nebo dokonce jako součást veřejné reprezentace šlechtické urozenosti, její kontinuity, tradice a výjimečných činů založeného rodového myšlení.

5. Závěr

Objekt Thunovského letohrádku ani jeho malířská výzdoba nejsou příliš známy. Cílem mé bakalářské práce bylo skromně přispět k jeho povědomí s vyzdvižením toho, co v sobě skrývá.

V první části jsem zblízka představila nástěnné malby v tzv. arcibiskupské ložnici spolu s jejich obnovou. Podrobně jsem zdokumentovala průzkum maleb a průběh restaurátorského zásahu na jejich úseku. Na první pohled se tyto malby značně liší od malířské výzdoby s vedutami v sousedním velkém sále, ale jedno mají společné: kromě koncepce výzdoby na způsob malovaného vlysu pod stropem, byly vytvořeny na kvalitní omítku renesančního charakteru a působí impozantně.

Samotné ledečské malby vedut z jistého úhlu pohledu považuji za drobný unikát, jakési setkání doznívajících renesančních kvalit v duchu rodící se barokní slávy v daném okamžiku zaznamenání konkrétního historického pohledu. Jejich dokumentární hodnota je bez pochyby velikánská, díky nim představuje nevelká stavba letohrádku mimořádný pramen k celkovému poznání stavebních aktivit hraběte Michaela Osvalda z Thunu. Již dříve, když mi byla dána možnost podílet se na obnově maleb s vedutami, zajímalo mne poznat i více reálií o zobrazených lokalitách, na což jsem se mimo jiné zaměřila ve druhé části mé práce.

V tuto chvíli by bylo jistě přínosné pokračovat dále, např. dohledáním jiných vedut mezi dobovými nástěnnými malbami a uskutečnit jejich vzájemné srovnání, ale svojí obšírností by to už pravděpodobně přesahovalo rámec jedné bakalářské práce.

6. Seznam použité literatury a pramenů

6.1. Literatura

- BIRNBAUMOVÁ, Alžběta. *Soupis památek historických a uměleckých v Čechách, svazek XLIV. Politický okres Čáslavský*. Praha: Archeologická komise při České akademii věd a umění, 1929, s. 384–410.
- BLAŽÍČEK, Oldřich J. a kol. *Slovník památkové péče*. Praha: Sportovní a turistické nakladatelství, 1962.
- EBELOVÁ, Ivana – SVOBODA, Ladislav. *Castellologica Bohemica 3*. Praha: Archeologický ústav AVČR, 1993, Hradní areál v Ledči nad Sázavou, okres Havlíčkův Brod, s. 86–92.
- HALL, James. *Slovník námětů a symbolů ve výtvarném umění*. Praha: Mladá fronta, 1991, s. 90, 103-104.
- HEBER, F.A. *České hrady, zámky a tvrze, II. díl – Severní Čechy*. Praha: Argo, 2006, s. 88–91, 315–316.
- HLAVSA, Václav. *Praha očima staletí*. Praha: Orbis, 1972, obrazová část čís. 5, 10, 31.
- HOROVÁ, Anděla a kol. *Nová encyklopedie českého výtvarného umění, N – Ž*. Praha: Academia, 1995, s. 897–898.
- KROPÁČEK, Jiří. *Pražské veduty*. Praha: Aventinum, 1997, s. 56.
- KUBÍČEK, Alois. *Umění, roč. IV*. Praha: ČAV, 1956, Thunovský palác na Hradčanech, s. 66–71.
- KUČA, Karel. *Města a městečka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku, 2. díl*. Praha: Libri, 1997, s. 883–884.
- KUČA, Karel. *Města a městečka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku, 3. díl*. Praha: Libri, 1998, s. 368.
- KUČA, Karel. *Města a městečka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku, 8. díl*. Praha: Libri, 2011, s. 800–801.
- MARTIN, René a kol. *Slovník řecko-římské mytologie a kultury*. Praha: EWA Edition, 1993, s. 59, 65, 70-71, 95, 249-250.

- PACÁKOVÁ-HOŠŤÁLKOVÁ, Božena – PETRŮ, Jaroslav – RIEDL, Dušan – SVOBODA, Antonín Marián. *Zahrady a parky v Čechách, na Moravě a ve Slezsku*. Praha: Libri, 1999, s. 165–166, 434–435.
- POCHE, Emanuel a kol. *Umělecké památky Čech, svazek II*. Praha: Academia, 1978, s. 60–61, 217.
- POCHE, Emanuel – PREISS, Pavel. *Pražské paláce*. Praha: Odeon, 1973, s. 45, obrazová část č. 48.
- POLIŠENSKÝ, Josef. *Umění, roč. 31*. Praha: ČAV, 1983, č. 5, Veduta jako historický a etnografický pramen, s. 377–380.
- SEDLÁČEK, August – ilustr. LIEBSCHER, Karel V. – KRÁL, V. *Hrady, zámky a tvrze království českého, 12. díl – Čáslavsko*. Praha: Knihotiskárna Františka Šimáčka, 1900, s. 307–310.
- SEDLÁČEK, August – ilustr. LIEBSCHER, Karel V. – HAVELKA, Roman. *Hrady, zámky a tvrze království českého, 14. díl – Litoměřicko, Žatecko*. Praha: Šolc a Šimáček, 1923, s. 48, 62–63, 67–69.
- SOUKUP, Josef – VALCHÁŘ, Jan. *Soupis památek historických a uměleckých v politickém okrese Ledebčském*. Praha: ARTEFACTUM – Ústav dějin umění AVČR, 2010, s. 125–126.
- VLČEK, Pavel. *Ilustrovaná encyklopedie českých zámků*. Praha: Libri, 2001, s. 302–303, 333–334, 410, 463–464, 517–518.
- VLČEK, Pavel a kol. *Umělecké památky Prahy – Malá Strana*. Praha: Academia, 1999, s. 283–285.
- VLČEK, Pavel a kol. *Umělecké památky Prahy – Pražský hrad a Hradčany*. Praha: Academia, 2000, s. 412–416.

6.2. Nepublikované práce

- BLÁHA, Václav. *Typologie a vývoj zámecké architektury v Čechách v letech 1620-1690*. Praha: Univerzita Karlova – Filozofická fakulta – Ústav pro dějiny umění, disertační práce, 2008.
- HRADILOVÁ, Janka – HRADIL, David – KUČKOVÁ, Štěpánka – ŠÍMOVÁ, Veronika. *Zpráva o materiálovém průzkumu, Malba v interiéru Thunovského letohrádku, č. M0434*. Praha: ALMA Akademická laboratoř materiálového průzkumu malířských děl, společné pracoviště AVU v Praze a Ústavu anorganické chemie AV ČR v Řeži, 2004.
- HUKALOVÁ, Kateřina. *Esoterické zájmy v životě Leopolda hraběte Thun-Hohensteina (1888-1944)*. Pardubice: Univerzita Pardubice – Fakulta filozofická – Ústav historických věd, bakalářská práce, 2011.
- CHVOJKA, Josef. *En Romedius a Thaur: ikonografie vnitřní výzdoby zámecké kaple sv. Romedia v Cholticích*. Brno: Masarykova univerzita – Filozofická fakulta – Seminář dějin umění, bakalářská práce, 2009.
- KRPÁLOVÁ, Zdeňka. *Kapitoly z uměleckého mecenátu Michala Osvalda, Maxmiliána a Romedia Konstantina Thun-Hohenstein v druhé polovině 17. století*. Olomouc: Univerzita Palackého – Filozofická fakulta – Katedra dějin umění, magisterská práce, 2010.
- KUBEŠ, Jiří. *Reprezentační funkce sídel vyšší šlechty z českých zemí (1500-1740)*. České Budějovice: Jihočeská univerzita – Historický ústav, disertační práce, 2005.
- PÁTEK, Jakub. *Umělecké objednávky Michaela Osvalda Thuna jako nedílná součást reprezentace českého aristokrata ve 2. polovině 17. století*. Praha: Univerzita Karlova – Filozofická fakulta – Ústav pro dějiny umění, disertační práce, 2013.

6.3. Internetové zdroje

Pro kapitolu 4.7. a Obrazovou přílohu III:

- <http://www.geoplan.it>
- <http://www.zamek.klasterec.cz>
- <http://www.fotohistorie.cz>
- http://it.wikipedia.org/wiki/File:Merian_bozen_1649.JPG
- <http://www.castles.nl/eur/it/mar/mar.html>
- <http://www.ideararemaps.com/article.aspx?articleID=1650>
- <http://www.catinabib.it/files>
- <http://www.panoramio.com/photo/6186371>
- <http://ilblogdelpachulli.files.wordpress.com/2013/11p1070506.jpg>

7. Seznam vyobrazení

7.1. Obrazová příloha I

Příloha grafické a obrazové dokumentace k praktické části bakalářské práce popsané v kapitolách 1 – 3.

7.1.1. Grafická dokumentace

Grafické nákresy k průzkumu a průběhu restaurování nástěnných maleb v tzv. arcibiskupské ložnici.

Seznam grafických nákresů

Graf. 1. Půdorysný plánek místností s nástěnnými malbami v 1. patře letohrádku spolu s grafickým vyznačením úseku vymezeného k restaurování.

Graf. 2. Grafické znázornění sondážního průzkumu omítkových a barevných vrstev na východní stěně.

Graf. 3. Grafické znázornění míst odběru vzorků pro laboratorní analýzy z malby na západní stěně.

Graf. 4. Lokace sond a odběrů v půdorysu.

7.1.2. Obrazová dokumentace

Fotodokumentace z průzkumu a průběhu restaurování nástěnných maleb v tzv. arcibiskupské ložnici.

Seznam fotografických vyobrazení

Obr. 1: Půdní prostory s pásem maleb na jižní stěně zachycené na fotografii z r. 1942 (fotoarchív NPÚ-ústřední pracoviště Praha).

Obr. 2: Havarijní stav Thunovského letohrádku v r. 2004.

Obr. 3, 4: Malby na levé a pravé části východní stěny arcibiskupské ložnice v době havarijního stavu celého objektu v r. 2004.

Obr. 5: Rostoucí plodnice dřevomorky domácí na torzu dřevěného stropu u stěny s malbou v severovýchodním rohu místnosti v r. 2004.

Obr. 6, 7: Sondy S_2 (vlevo) a S_1 (vpravo) na východní stěně neprokázaly stopy po osekane římse, která by vymezovala spodní okraj pásu s malbami.

Obr. 8, 9: Východní stěna vlevo a vpravo – stav před restaurováním maleb.

Obr. 10: Celkový pohled na východní stěnu před restaurováním maleb.

Obr. 11: Jižní stěna – stav před restaurováním maleb.

Obr. 12, 13: Východní stěna vlevo a vpravo – upevněné okraje omítek s malbou po očištění a fixáži barevné vrstvy, dozděné kapsy po trámech.

Obr. 14: Povrchově očištěná a zafixovaná malba centrálního medailonu na východní stěně s dozdívkou otvorů po trámech.

Obr. 15: Jižní stěna – malby po očištění a fixáži barevné vrstvy.

Obr. 16: Malby na východní stěně vlevo v průběhu tmelení defektů.

- Obr. 17: Malby na východní stěně vlevo před retušováním.
 Obr. 18: Malby na východní stěně vpravo v průběhu tmelení defektů.
 Obr. 19: Malby na východní stěně vpravo před retušováním.
 Obr. 20: Malby na jižní stěně v průběhu tmelení defektů.
 Obr. 21: Malby na jižní stěně před retušováním.
 Obr. 22: Ojediněle zjištěný fragment malby rozviliny ze spodního okraje malby vlysu při levé straně hrany segmentově zaklenutého podhledu okenní špalety, trojúhelníkový tvar fragmentu je svisle ohraničen rytou linkou.
 Obr. 23: Detail malby v razantním bočním osvětlení, ve kterém je patrná struktura povrchu intonacca hodně ukletovaného kovovým hladítkem.
 Obr. 24, 25: Dobře viditelná přípravná kresba festonů v detailech malby z jižní stěny.
 Obr. 26: Detail malby amoreta na jižní stěně vlevo.
 Obr. 27: Detail malby amoreta na jižní stěně vpravo.
 Obr. 28, 29: Stav po restaurování maleb – levá a pravá část východní stěny.
 Obr. 30: Stav po restaurování maleb – jižní stěna.
 Obr. 31: Zbývající část výzdoby místnosti – zrestaurované malby na západní stěně.
 Obr. 32: Zbývající část výzdoby místnosti – zrestaurované malby na severní stěně.

7.2. Obrazová příloha II

Příloha ke kapitole 4 – obrazová dokumentace nástěnných maleb s vedutami v tzv. velkém sále ledečského letohrádku.

Seznam vyobrazení

- Obr. 1: Malby vedut na východní stěně velkého sálu z celkového pohledu.
 Obr. 2: Veduta Klášterce nad Ohří.
 Obr. 3: Veduta s letohrádkem v Klášterci nad Ohří.
 Obr. 4: Veduta Felixburgu.
 Obr. 5: Malby vedut na jižní stěně velkého sálu z celkového pohledu.
 Obr. 6: Veduta Pětipes.
 Obr. 7: Veduta s Thunovským palácem na Hradčanském náměstí v Praze.
 Obr. 8: Veduta Svojšic.
 Obr. 9: Malby vedut na západní stěně velkého sálu z celkového pohledu.
 Obr. 10: Veduta Žehušic.
 Obr. 11: Veduta s Thunovským palácem čp. 180 na Malé Straně v Praze.
 Obr. 12: Veduta Ledče nad Sázavou.
 Obr. 13: Malby vedut na severní stěně velkého sálu z celkového pohledu.
 Obr. 14: Veduta hradu Maretsch s městem Bolzanem.
 Obr. 15: Veduta s Thunovským palácem v Tridentu.
 Obr. 16: Veduta obce Mattarello.
 Obr. 17: Detail malby ledečské veduty zachycující původní tvar střechy i starší barevnost fasády na stavbě Thunovského letohrádku.

7.3. Obrazová příloha III

Příloha ke kapitole 4 – obrazový materiál ke konkrétním stavbám a místům zachycených na vedutách v ledečském letohrádku.

Seznam vyobrazení

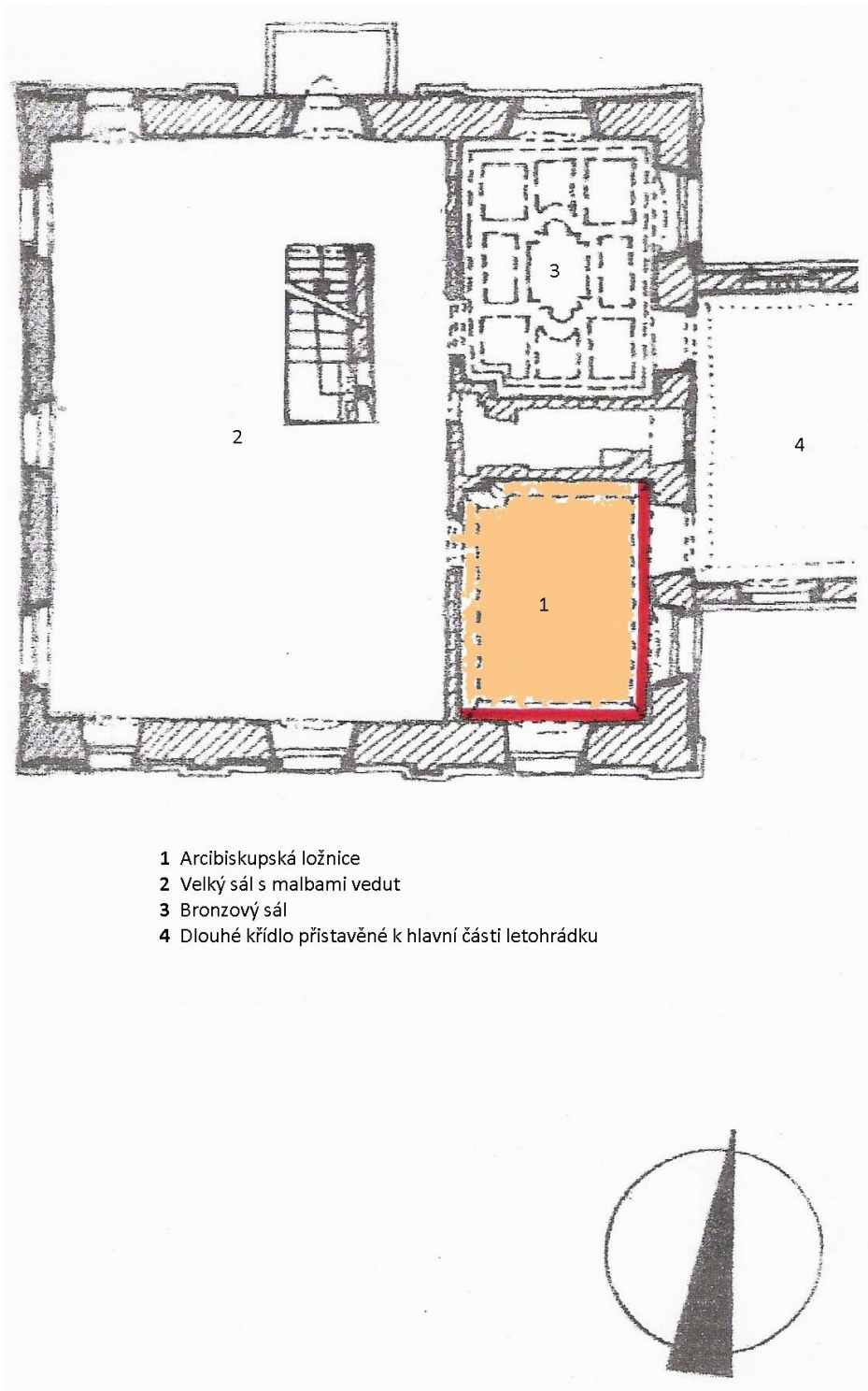
- Obr. 1: Pohled na Klášterec nad Ohří od západu dle staré kresby K. Brantla v Umělecko-průmyslovém museu v Praze.
- Obr. 2: Dobové zobrazení zámku v Klášterci nad Ohří před přestavbou koncem 18. století.
- Obr. 3: Veduta Egerbergu, Klášterce a Felixburgu – ocelorytina z knihy F. A. Hebera z let 1843-49.
- Obr. 4: Současný letecký snímek zámku Klášterce nad Ohří.
- Obr. 5: Zámek Felixburg – ocelorytina v knize F. A. Hebera z let 1843-49.
- Obr. 6: Trosky zámku Felixburgu od jihu z díla A. Sedláčka.
- Obr. 7: Zámek Pětipsy na pohlednici z r. 1905.
- Obr. 8: Pohled na dnešní torzo zaniklého zámku Pětipsy od jihozápadu.
- Obr. 9: Thunovský palác na Hradčanech – perokresba neznámého autora, okolo r. 1720.
- Obr. 10: Josef Antonín Scotti de Cassano, Hradčanské náměstí z let 1781-83.
- Obr. 11: Filip a František Hegerové, Hradčanské náměstí, kolorovaná mědirytina z r. 1792.
- Obr. 12: Současný vzhled Thunovského (nyní Toskánského) paláce v Praze na Hradčanském náměstí.
- Obr. 13: Zámek ve Svojsčicích na pohlednici z r. 1900.
- Obr. 14: Současná podoba zámku ve Svojsčicích.
- Obr. 15: K. Liebscher – Starý zámek Žehušický.
- Obr. 16: A. Mánes – Zámek Žehušický – olej na plátně z r. 1823.
- Obr. 17: Průčelí zámku Žehušice začátkem momentálně probíhající rekonstrukce.
- Obr. 18: Renesanční podoba Thunovského paláce čp. 180 na Malé Straně zachycená na Velkém prospektu Prahy (tzv. Sadelerově) od Philipa van den Bossche z r. 1606.
- Obr. 19: Thunovský palác čp. 180 na Malé Straně na panorámatu Prahy z r. 1685 od Folperta van Ouden-Alena.
- Obr. 20: Thunovský palác čp. 180 na Malé Straně ve 20. století.
- Obr. 21: Hrad a letohrádek v Ledči nad Sázavou při pohledu od západu – kresba J. Venuta z r. 1796.
- Obr. 22: Pohled na hrad v Ledči nad Sázavou od jihovýchodu – kresba J. Venuta z r. 1796.
- Obr. 23: Pohled na hrad Leděč nad Sázavou od severozápadu z díla A. Sedláčka.
- Obr. 24: Město a hrad Leděč nad Sázavou na pohlednici z r. 1919.
- Obr. 25: Dnešní pohled od jihovýchodu na hrad v Ledči nad Sázavou.
- Obr. 26: Současný vzhled ledečského letohrádku.
- Obr. 27: Matthäus Merian, La Bolzano, 1649.
- Obr. 28: Hrad Maretsch v současnosti.

- Obr. 29: Mapa města Tridentu z r. 1670, kterou vydal Matteo Cadorin v Padově.
Obr. 30: Veduta Tridentu z r. 1730.
Obr. 31: Armani Basilio, Galassův palác (bývalý Thunův), rytina z let 1859-68.
Obr. 32: Galassův palác v Tridentu na Via Mancini na pohlednici z r. 1905.
Obr. 33: Galassův (bývalý Thunův) palác v Tridentu na Via Mancini v současnosti.
Obr. 34: Thunovský palác v Tridentu na Via Belenzani, dnešní radnice.
Obr. 35: Hrad v Mattarellu na pohlednici z let 1910-20.
Obr. 36: Mattarello na pohlednici z r. 1964.

8. Obrazová příloha I

Grafická a obrazová dokumentace k průzkumu a průběhu restaurování nástěnných maleb v tzv. arcibiskupské ložnici

- 1 Arcibiskupská ložnice
- 2 Velký sál s malbami vedut
- 3 Bronzový sál
- 4 Dlouhé křídlo přistavěné k hlavní části letohrádku

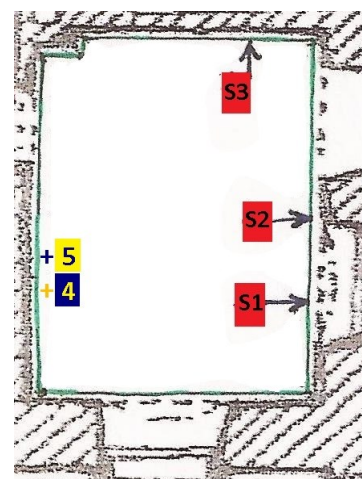
Graf. 1. Půdorysný plán místností s nástěnnými malbami v 1. patře letohrádku spolu s grafickým vyznačením úseku vymezeného k restaurování.

Graf. 2. Grafické znázornění sondážního průřezu omítkových a barevných vrstev na východní stěně.

Graf. 3. Grafické znázornění míst odběru vzorků pro laboratorní analýzy z malby na západní stěně.

Graf. 4. Lokace sond a odběrů v půdorysu.

Obr. 1: Půdní prostory s pásem maleb na jižní stěně zachycené na fotografii z r. 1942 (fotoarchív NPÚ-ústřední pracoviště Praha).

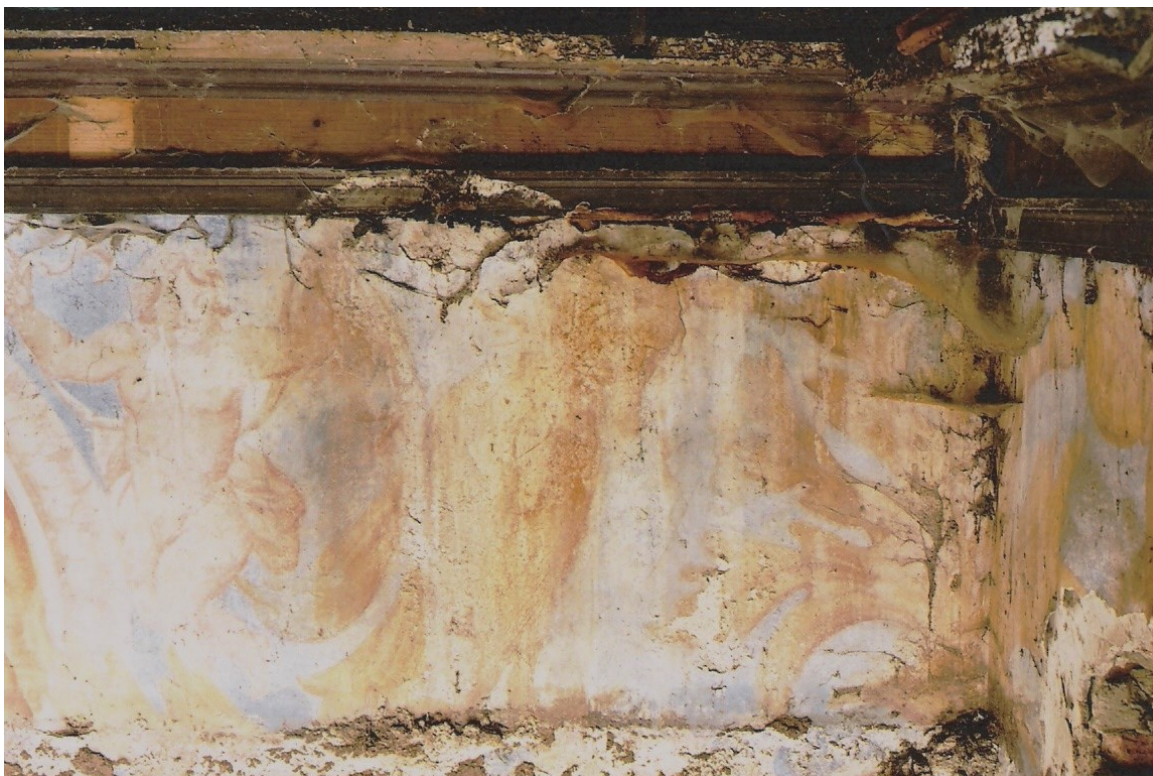
Obr. 2: Havarijní stav Thunovského letohrádku v r. 2004.

Obr. 3, 4: Malby na levé a pravé části východní stěny arcibiskupské ložnice v době havarijního stavu celého objektu v r. 2004.

Obr. 5: Rostoucí plodnice dřevomorky domácí na torzu dřevěného stropu u stěny s malbou v severovýchodním rohu místnosti v r. 2004.

Obr. 6, 7: Sondy S₂ (vlevo) a S₁ (vpravo) na východní stěně neprokázaly stopy po osekané římsě, která by vymezovala spodní okraj pásu s malbami.

Obr. 8, 9: Východní stěna vlevo a vpravo – stav před restaurováním maleb.

Obr. 10: Celkový pohled na východní stěnu před restaurováním maleb.

Obr. 11: Jižní stěna – stav před restaurováním maleb.

Obr. 12, 13: Východní stěna vlevo a vpravo – upevněné okraje omítek s malbou po očištění a fixáži barevné vrstvy, dozděné kapsy po trámech.

Obr. 14: Povrchově očištěná a zafixovaná malba centrálního medailonu na východní stěně s dozdívkou otvorů po trámech.

Obr. 15: Jižní stěna – malby po očištění a fixáži barevné vrstvy.

Obr. 16: Malby na východní stěně vlevo v průběhu tmelení defektů.

Obr. 17: Malby na východní stěně vlevo před retušováním.

Obr. 18: Malby na východní stěně vpravo v průběhu tmelení defektů.

Obr. 19: Malby na východní stěně vpravo před retušováním.

Obr. 20: Malby na jižní stěně v průběhu tmelení defektů.

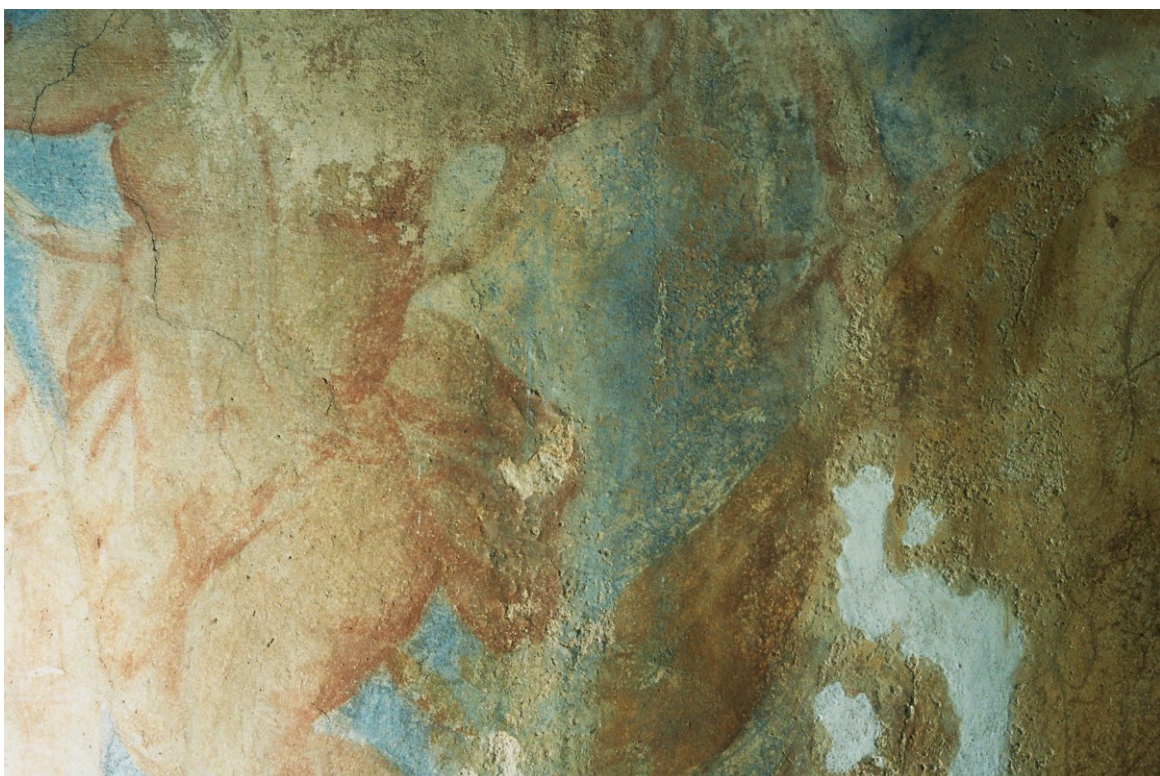

Obr. 21: Malby na jižní stěně před retušováním.

Obr. 22: Ojediněle zjištěný fragment malby rozviliny ze spodního okraje malby vlysu při levé straně hrany segmentově zaklenutého podhledu okenní špalety, trojúhelníkový tvar fragmentu je svisle ohraničen rytou linkou.

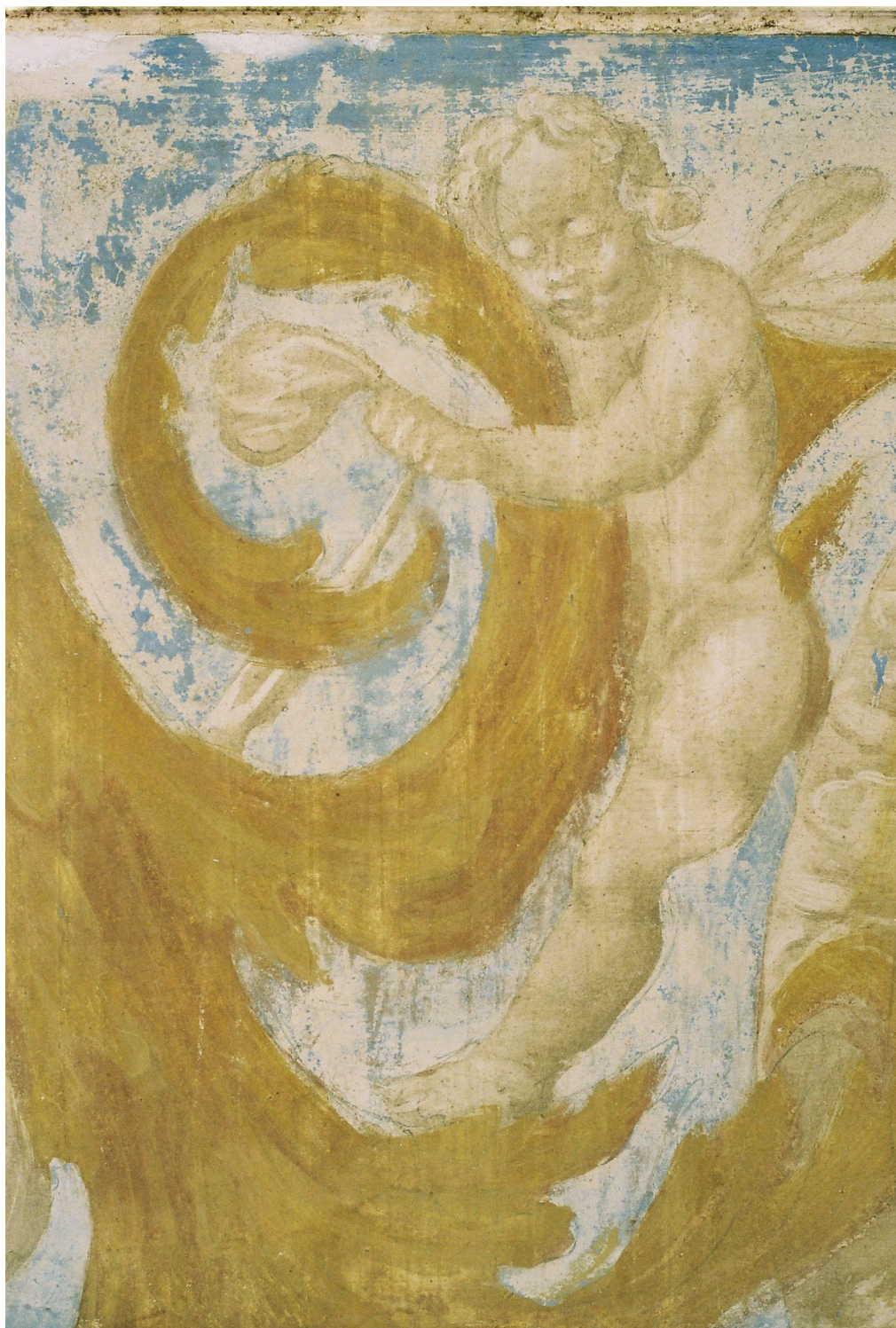
Obr. 23: Detail malby v razantním bočním osvětlení, ve kterém je patrná struktura povrchu intonaka hodně ukletovaného kovovým hladítkem.

Obr. 24, 25: Dobře viditelná přípravná kresba festonů v detailech malby z jižní stěny.

Obr. 26: Detail malby amoreta na jižní stěně vlevo.

Obr. 27: Detail malby amoreta na jižní stěně vpravo.

Obr. 28, 29: Stav po restaurování maleb – levá a pravá část východní stěny.

Obr. 30: Stav po restaurování maleb – jižní stěna.

Obr. 31: Zbývající část výzdoby místnosti – zrestaurované malby na západní stěně.

Obr. 32: Zbývající část výzdoby místnosti – zrestaurované malby na severní stěně.

9. Obrazová příloha II

Obrazová dokumentace nástěnných maleb s vedutami v tzv. velkém sále ledečského letohrádku

Obr. 1: Malby vedut na východní stěně velkého sálu z celkového pohledu.

Obr. 2: Veduta Klášterce nad Ohří.

Obr. 3: Veduta s letohrádkem v Klášterci nad Ohří.

Obr. 4: Veduta Felixburgu.

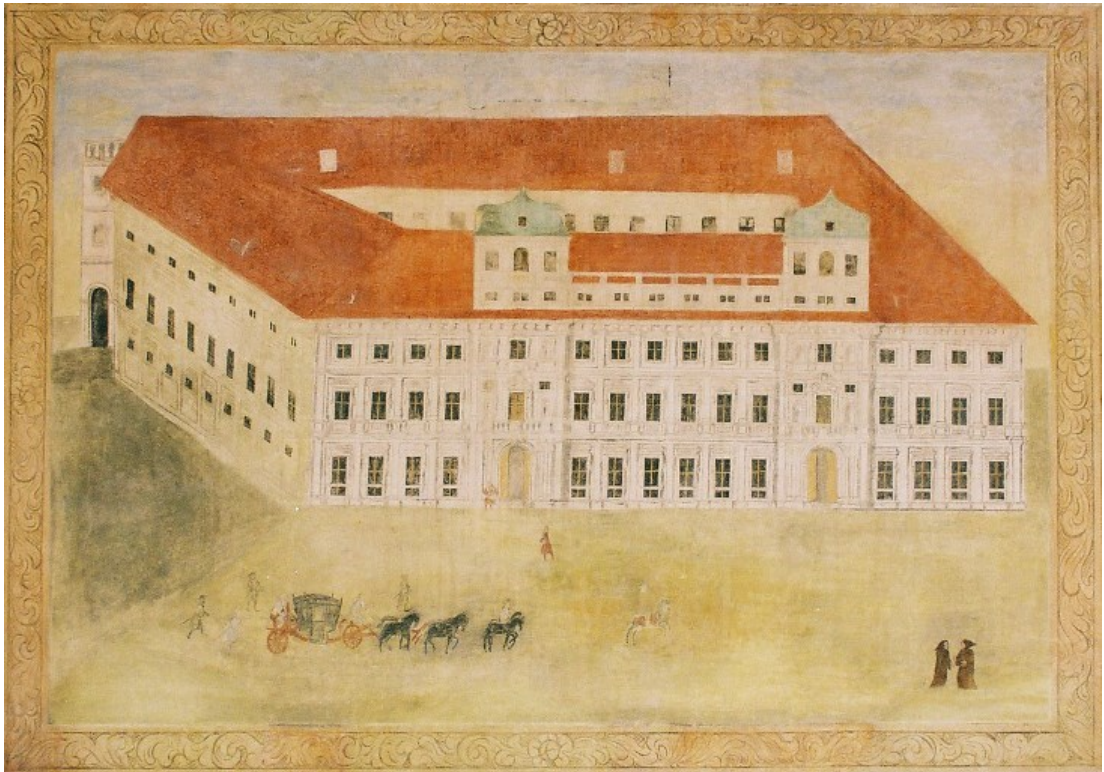

Obr. 5: Malby vedut na jižní stěně velkého sálu z celkového pohledu.

Obr. 6: Veduta Pětipes.

Obr. 7: Veduta s Thunovským palácem na Hradčanském náměstí v Praze.

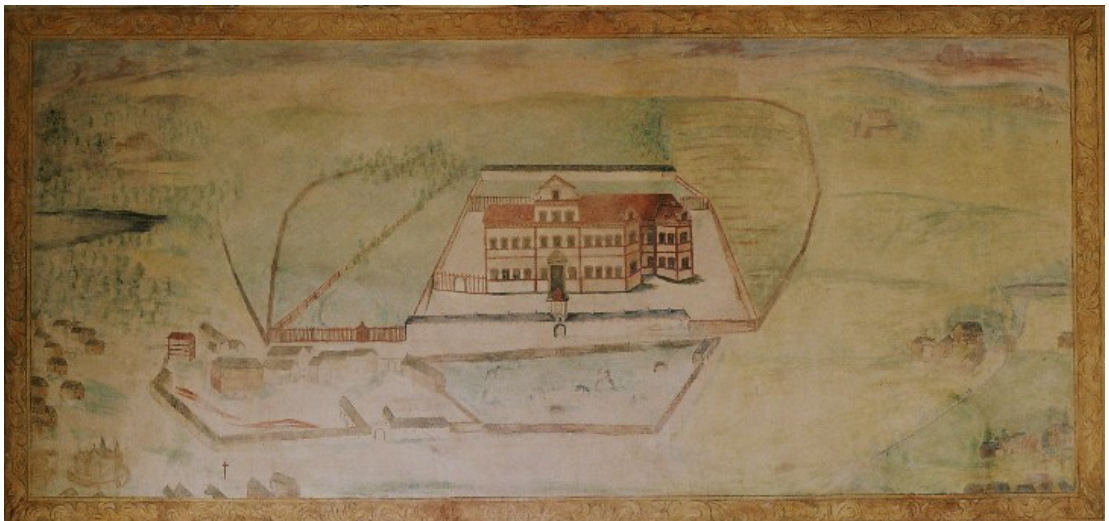

Obr. 8: Veduta Svojšic.

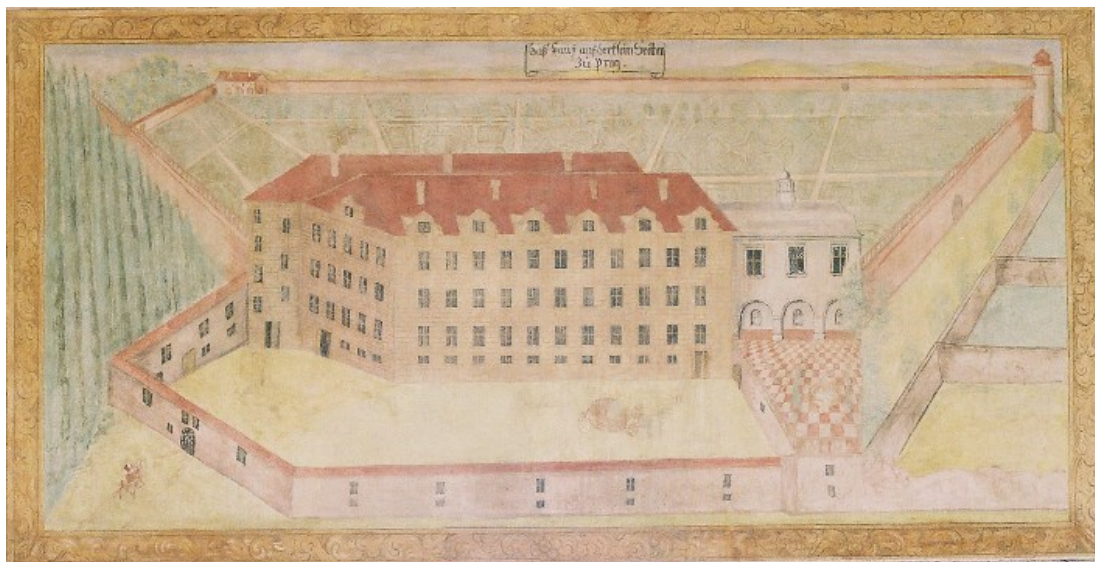

Obr. 9: Malby vedut na západní stěně velkého sálu z celkového pohledu.

Obr. 10: Veduta Žehušic.

Obr. 11: Veduta s Thunovským palácem čp. 180 na Malé Straně v Praze.

Obr. 12: Veduta Ledče nad Sázavou.

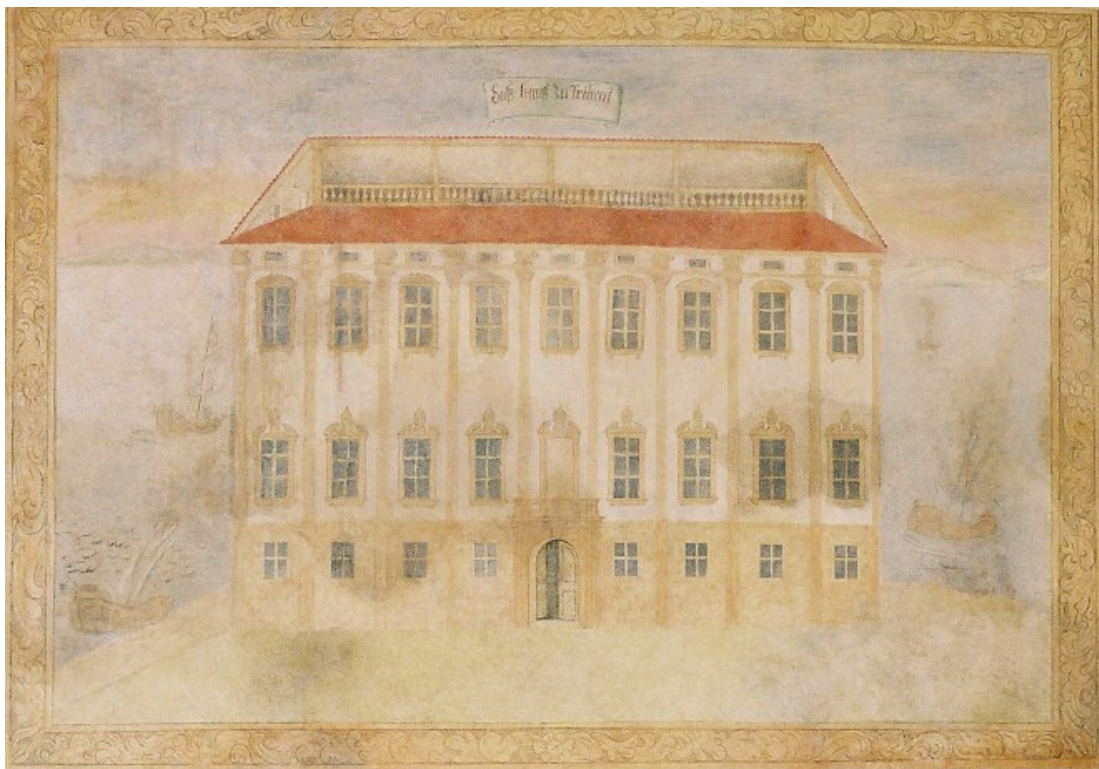

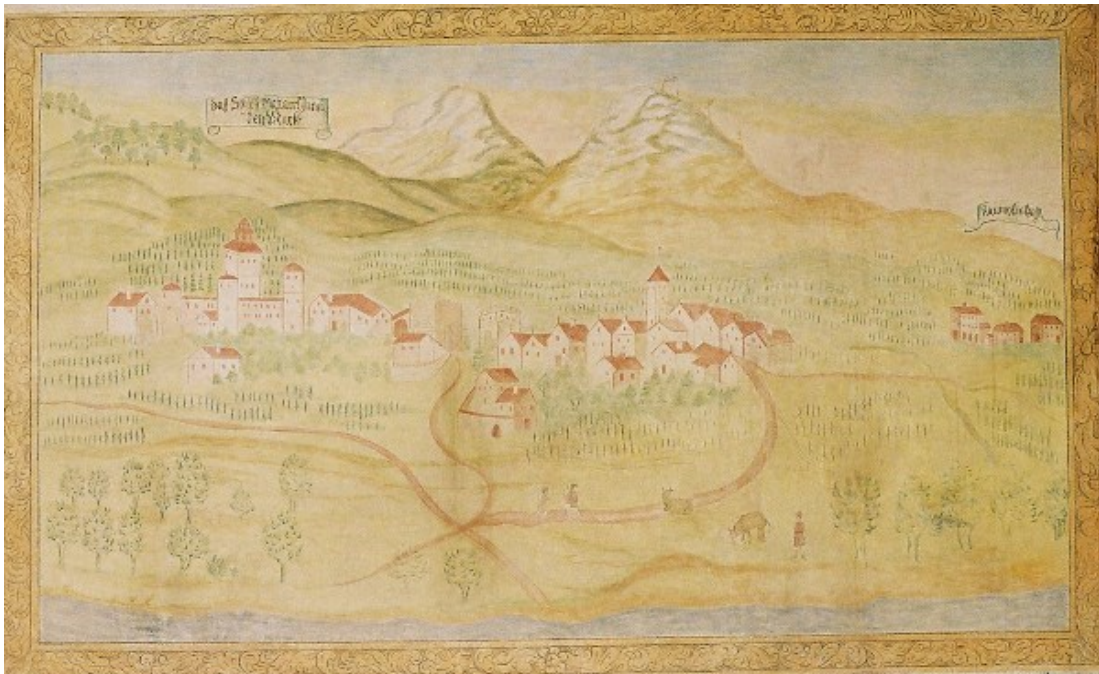
Obr. 13: Malby vedut na severní stěně velkého sálu z celkového pohledu.

Obr. 14: Veduta hradu Maretsch s městem Bolzanem.

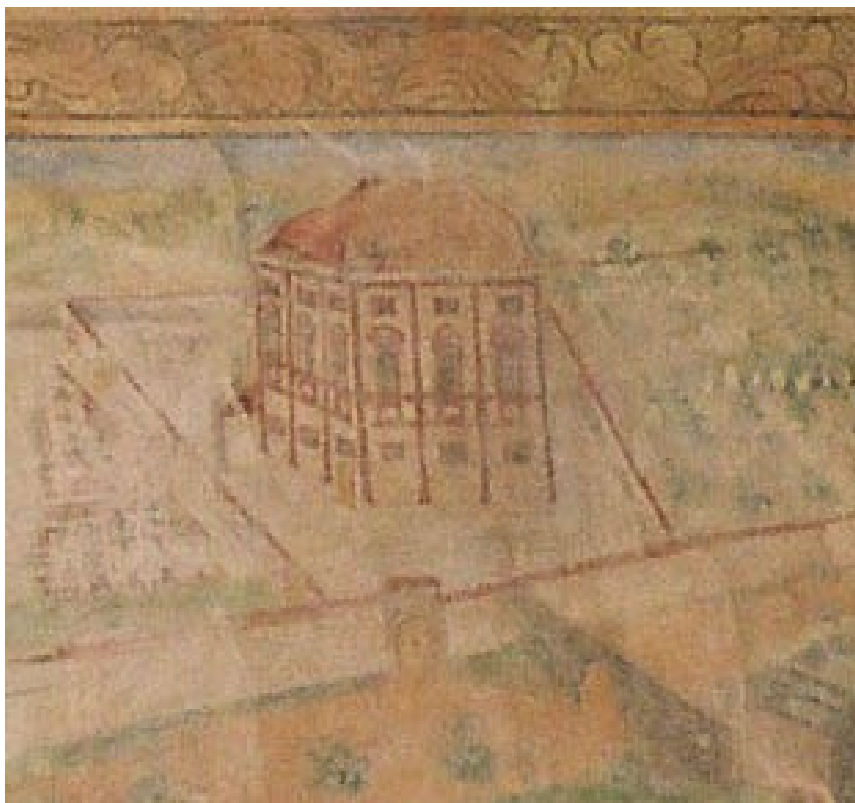

Obr. 15: Veduta s Thunovským palácem v Tridentu.

Obr. 16: Veduta obce Mattarello.

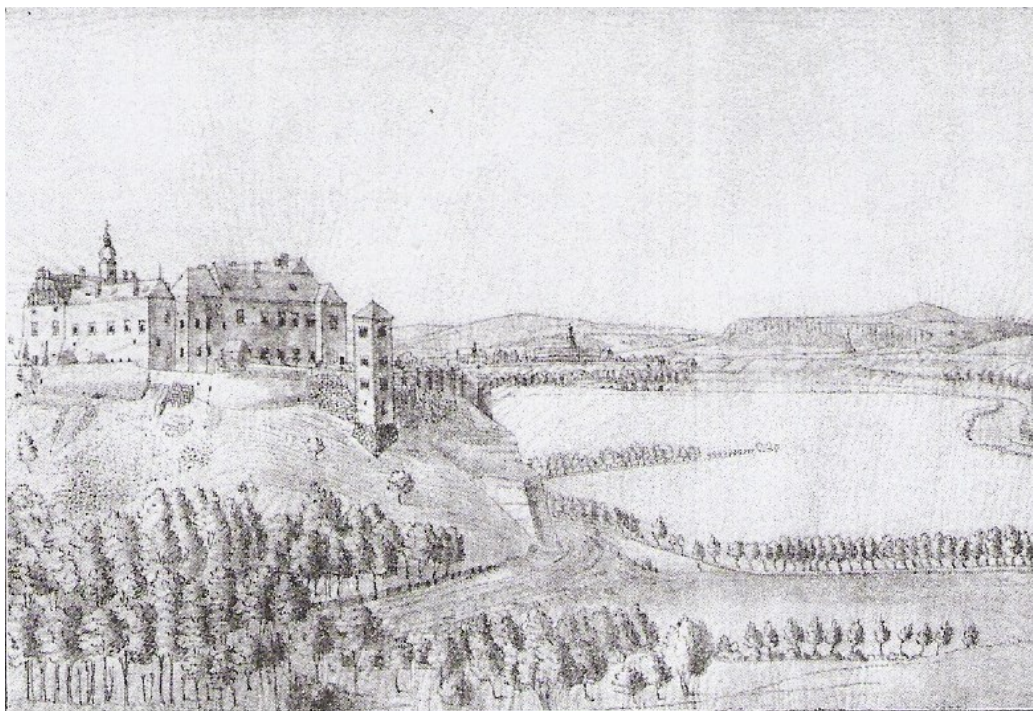

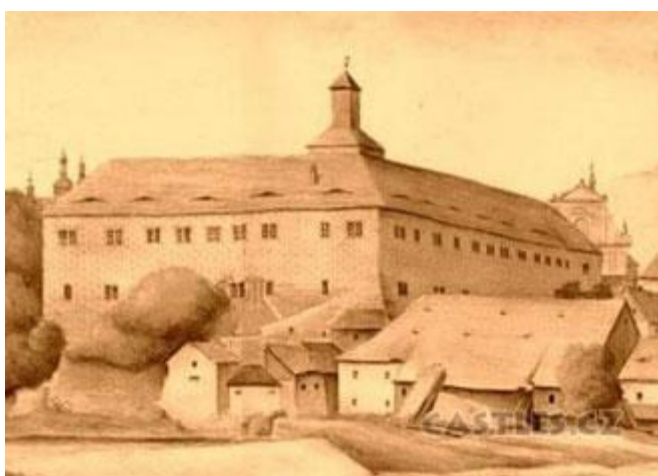
Obr. 17: Detail malby ledečské veduty zachycující původní tvar střechy i starší barevnost fasády na stavbě Thunovského letohrádku.

10. Obrazová příloha III

Srovnávací nebo doplňující obrazový materiál ke konkrétním stavbám a místům zachycených na nástěnných malbách vedut v tzv. velkém sále ledečského letohrádku

Obr. 1: Pohled na Klášterec nad Ohří od západu dle staré kresby K. Brantla v Umělecko-průmyslovém museu v Praze.

Obr. 2: Dobové zobrazení zámku v Klášterci nad Ohří před přestavbou koncem 18. století.

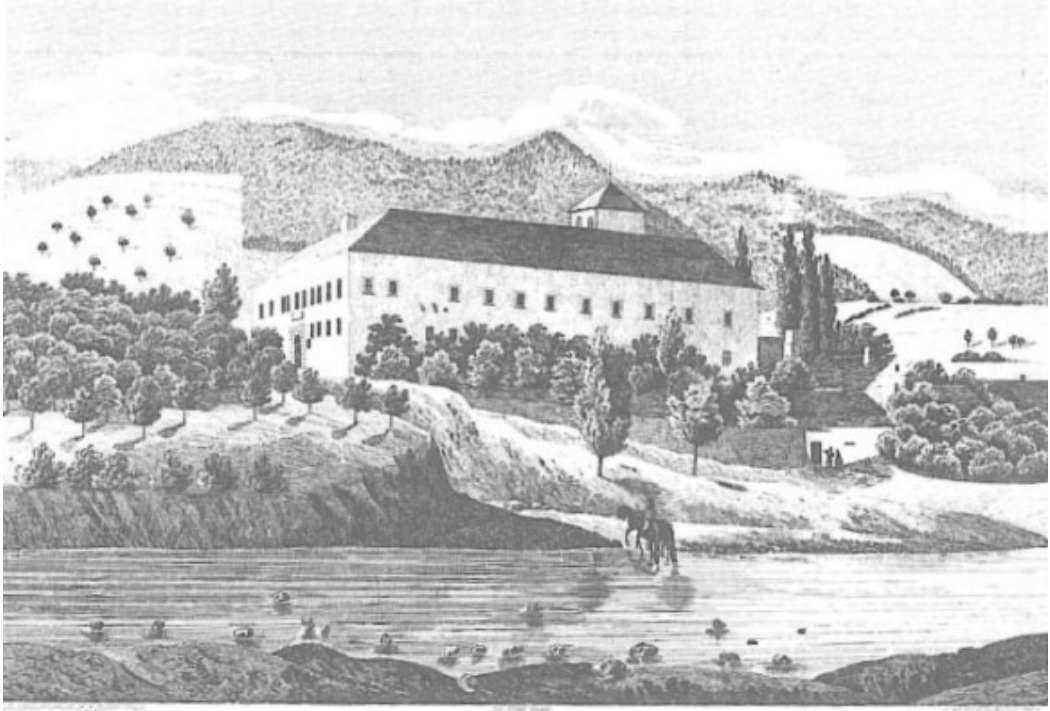

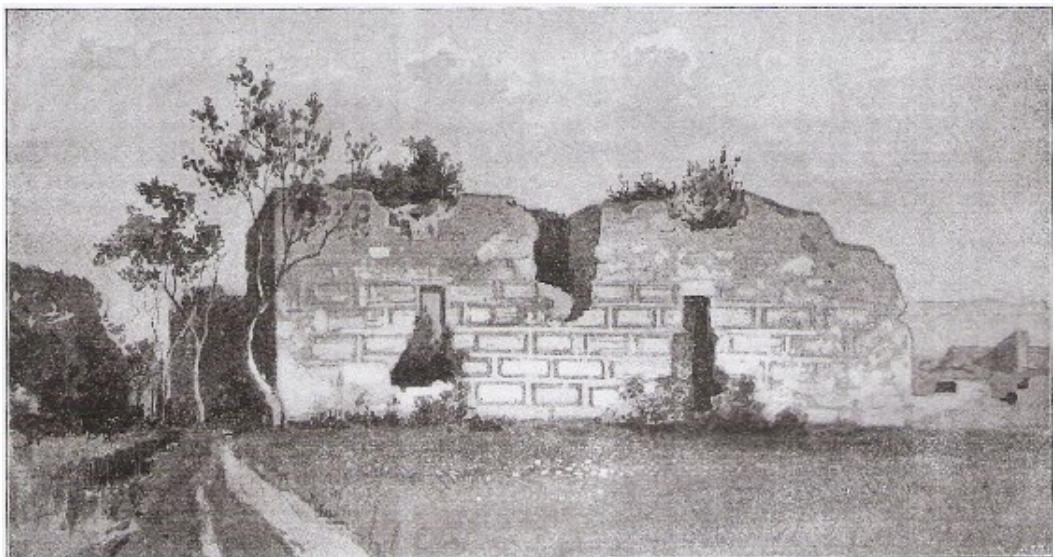
Obr. 3: Veduta Egerbergu, Klášterce a Felixburgu – ocelorytina z knihy F. A. Hebera z let 1843-49.

Obr. 4: Současný letecký snímek zámku Klášterce nad Ohří.

Obr. 5: Zámek Felixburg – ocelorytina z knihy F. A. Hebera z let 1843-49.

Obr. 6: Trosky zámku Felixburgu od jihu z díla A. Sedláčka.

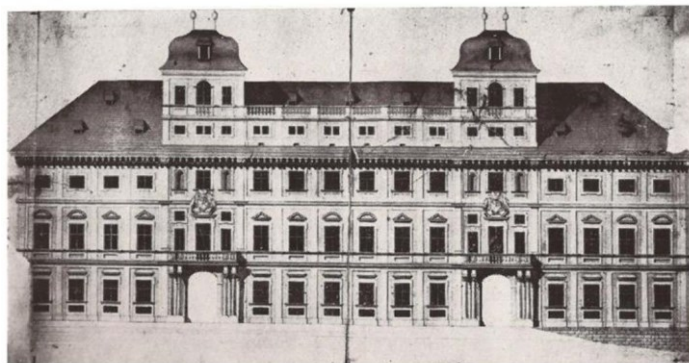

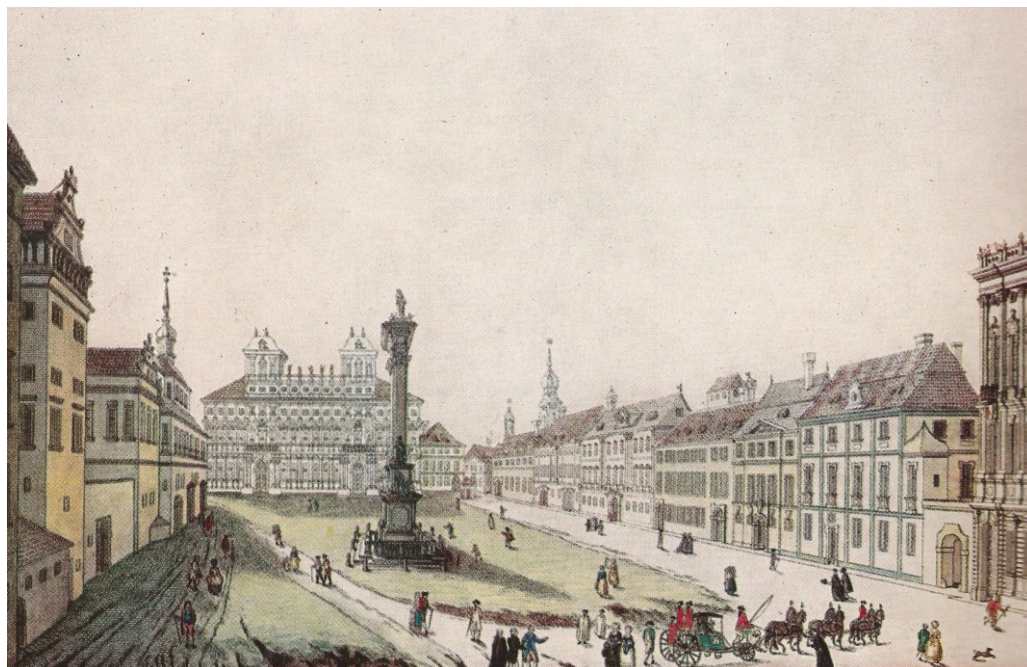
Obr. 7: Zámek Pětipsy na pohlednici z r. 1905.

Obr. 8: Pohled na dnešní torzo zaniklého zámku Pětipsy od jihozápadu.

Obr. 9: Thunovský palác na Hradčanech – perokresba neznámého autora, okolo r. 1720.

Obr. 10: Josef Antonín Scotti de Cassano, Hradčanské náměstí z let 1781-83.

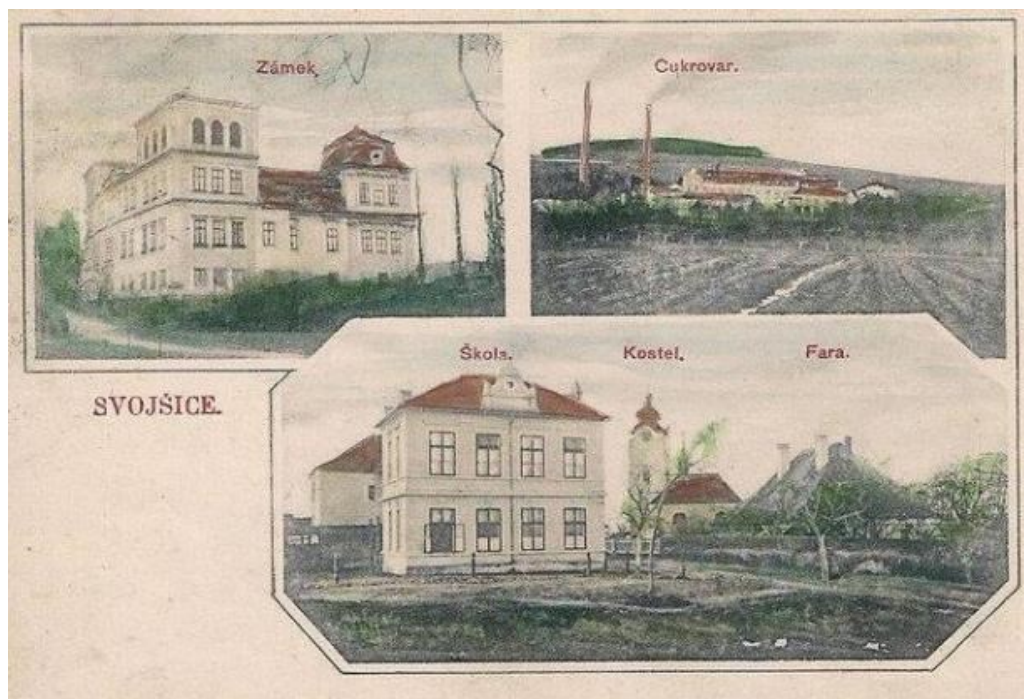

Obr. 11: Filip a František Hegerové, Hradčanské náměstí, kolorovaná mědirytina z r. 1792.

Obr. 12: Současný vzhled Thunovského (nyní Toskánského) paláce v Praze na Hradčanském náměstí.

Obr. 13: Zámek ve Svojsčicích na pohlednici z r. 1900.

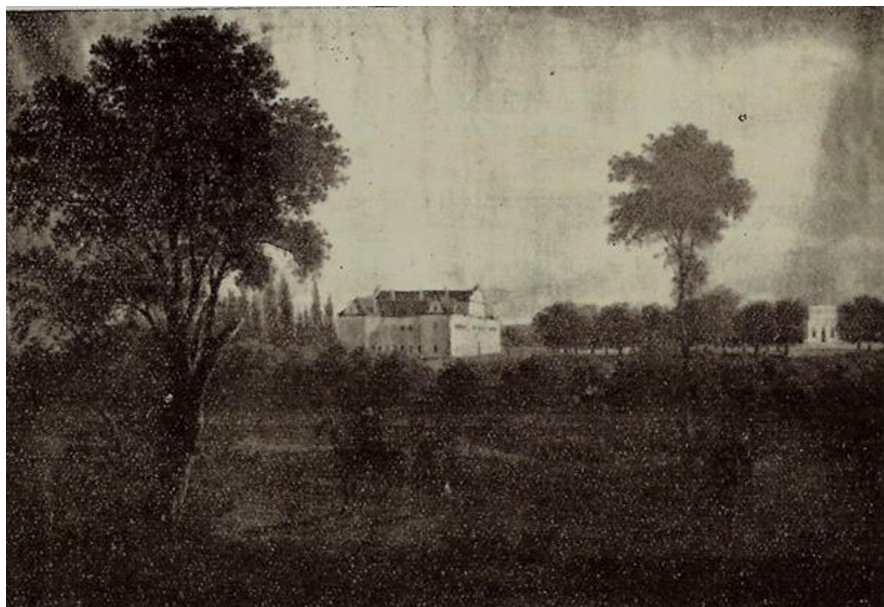

Obr. 14: Současná podoba zámku ve Svojsčicích.

Obr. 15: K. Liebscher – Starý zámek Žehušický.

Obr. 16: A. Mánes – Zámek Žehušický – olej na plátně z r. 1823.

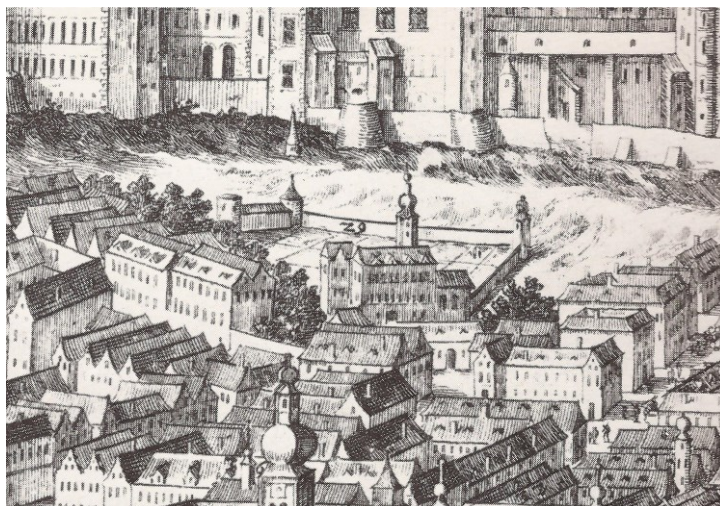

Obr. 17: Průčelí zámku Žehušice začátkem momentálně probíhající rekonstrukce.

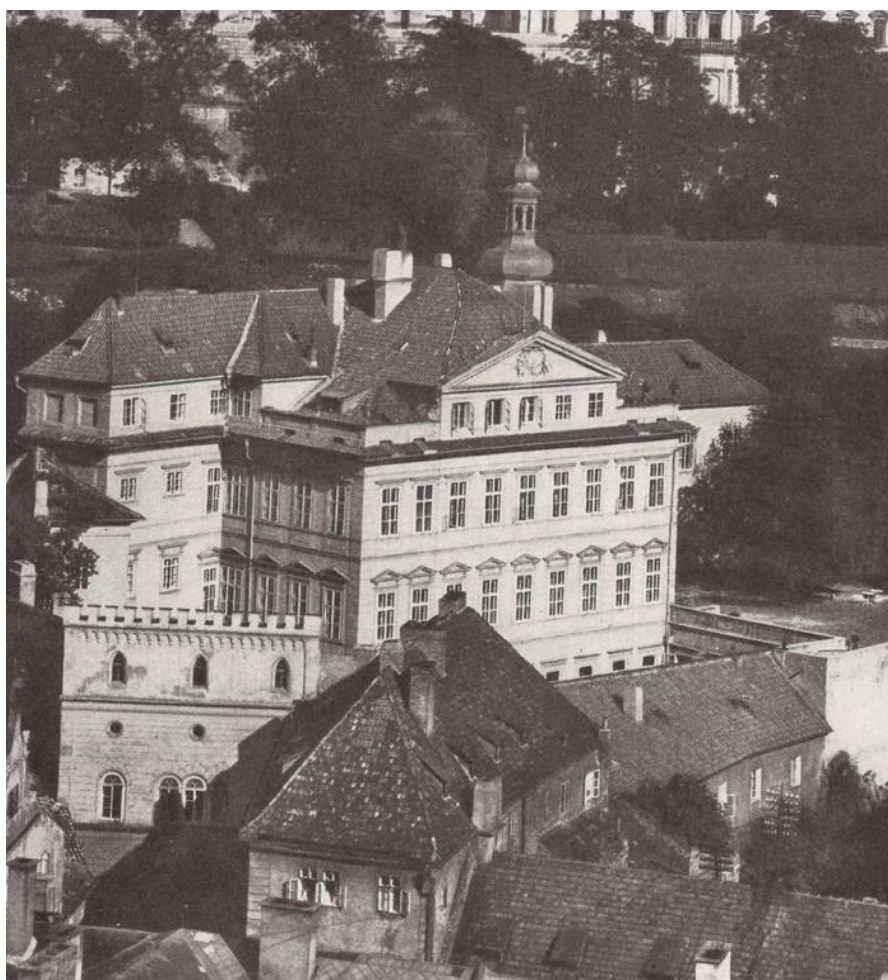

Obr. 18: Renesanční podoba Thunovského paláce čp. 180 na Malé Straně zachycená na Velkém prospektu Prahy (tzv. Sadelerově) od Filipa van den Bossche z r. 1606.

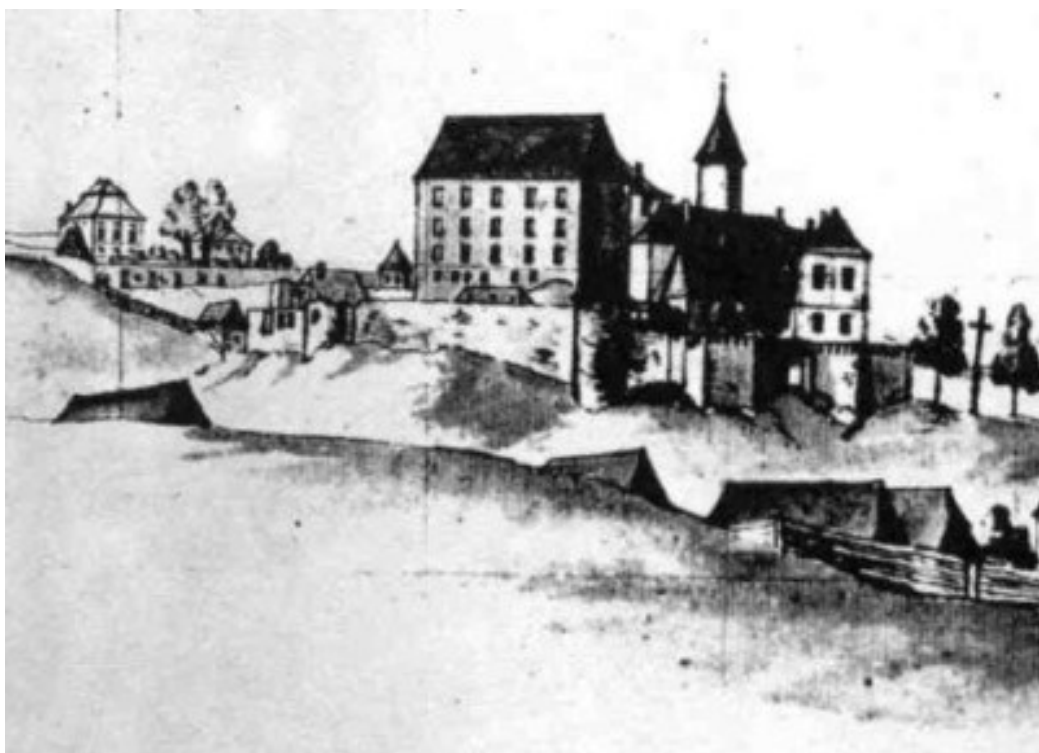

Obr. 19: Thunovský palác čp. 180 na Malé Straně
na panorámatu Prahy z r. 1685 od Folperta van
Ouden-Alena.

Obr. 20: Thunovský palác čp. 180 na Malé Straně ve 20. století.

Obr. 21: Hrad a letohrádek v Ledčín nad Sázavou při pohledu od západu – kresba J. Venuta z r. 1796.

Obr. 22: Pohled na hrad v Ledčín nad Sázavou od jihovýchodu – kresba J. Venuta z r. 1796.

Obr. 23: Pohled na hrad Ledec nad Sázavou od severozápadu z díla A. Sedláčka.

Obr. 24: Město a hrad Ledec nad Sázavou na pohlednici z r. 1919.

Obr. 25: Dnešní pohled od jihovýchodu na hrad v Ledči nad Sázavou.

Obr. 26: Současný vzhled ledečského letohrádku.

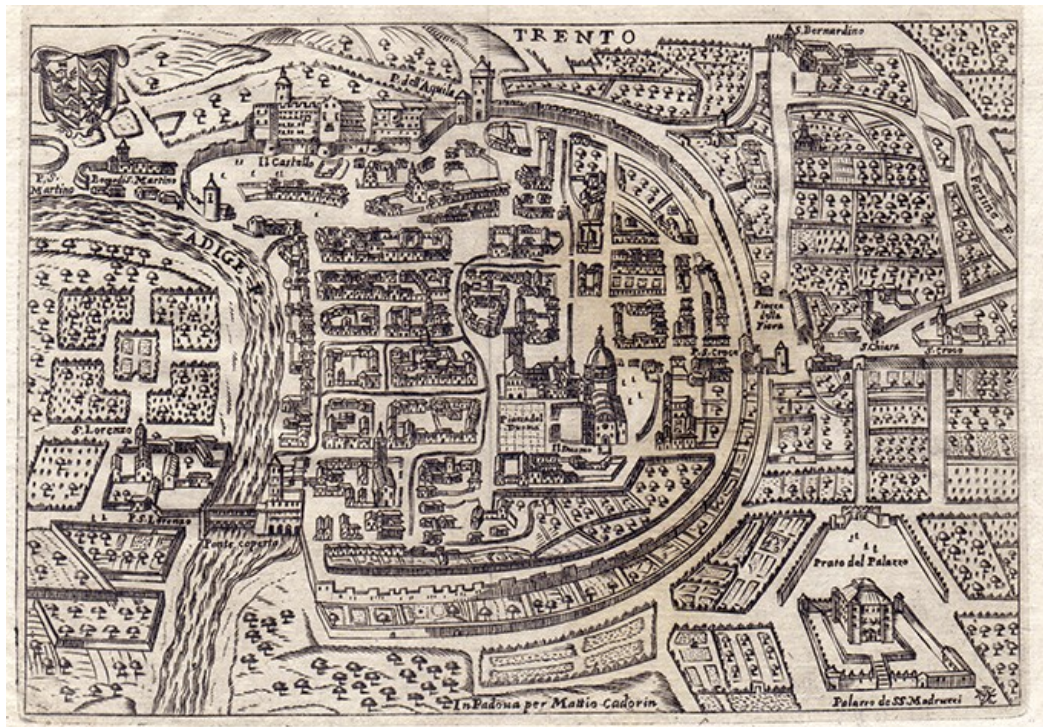

Obr. 27: Matthäus Merian, La Bolzano, 1649.

Obr. 28: Hrad Maresch v současnosti.

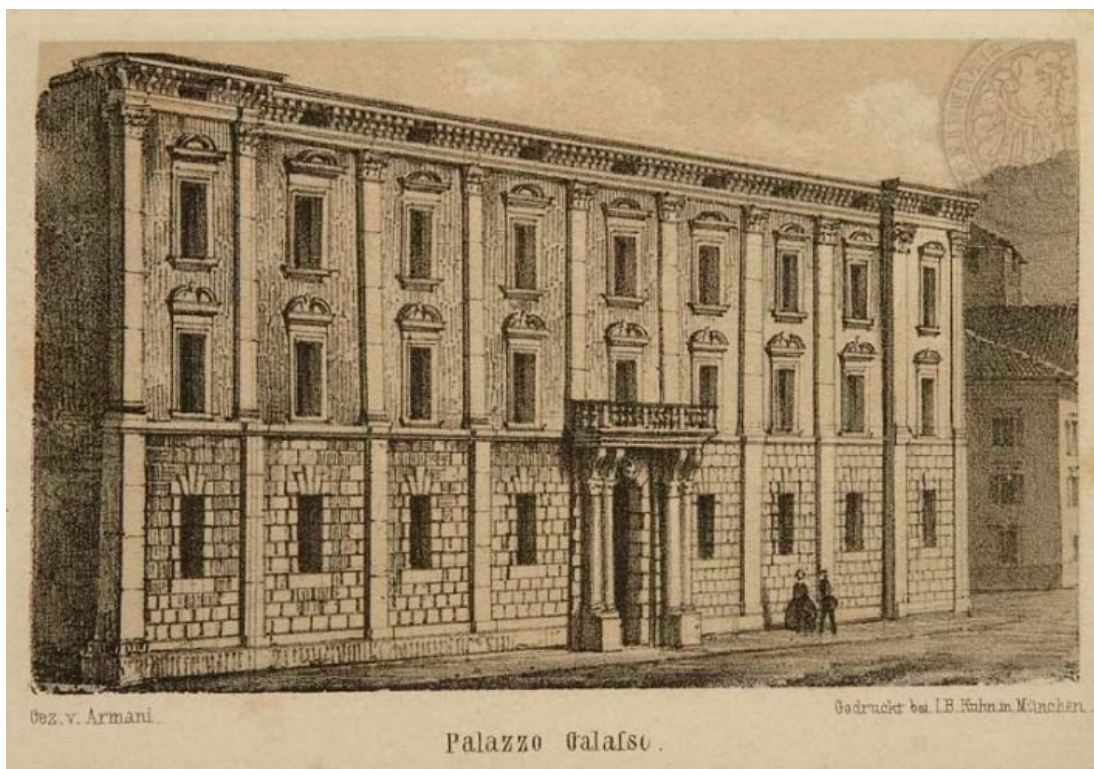

Obr. 29: Mapa města Tridentu z r. 1670, kterou vydal Matteo Cadorin v Padově.

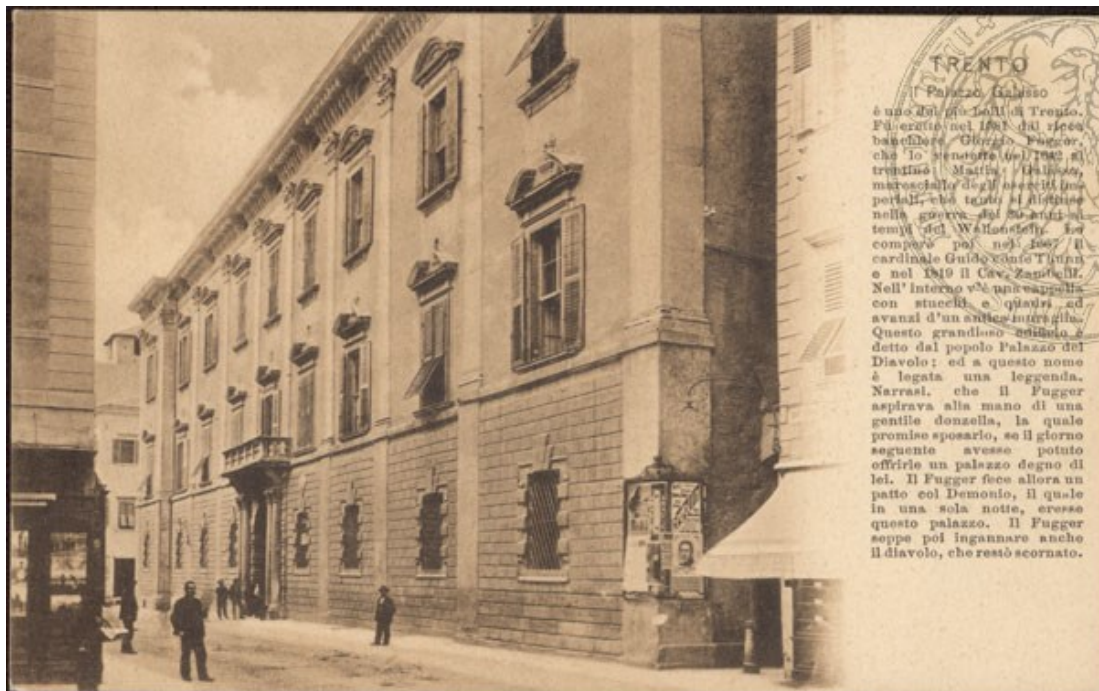

Obr. 30: Veduta Tridentu z r. 1730.

Obr. 31: Armani Basilio, Galassův palác (bývalý Thunův), rytina z let 1859-68.

Obr. 32: Galassův palác v Tridentu na Via Mancini na pohlednici z r. 1905.

Obr. 33: Galassův (bývalý Thunův) palác v Tridentu na Via Mancini v současnosti.

Obr. 34: Thunovský palác v Tridentu na Via Belenzani, dnešní radnice.

Obr. 35: Hrad v Mattarellu na pohlednici z let 1910-20.

Obr. 36: Mattarello na pohlednici z r. 1964.

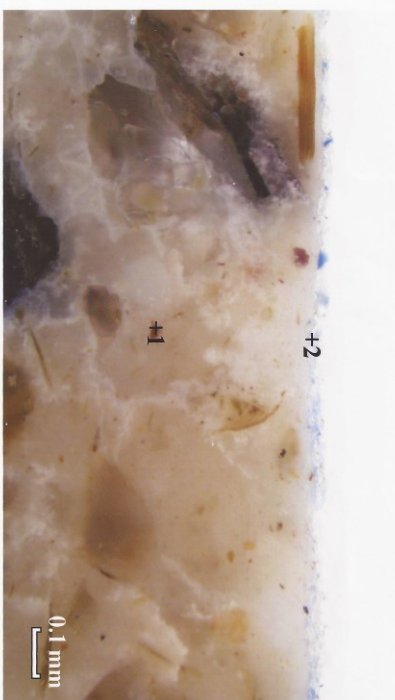
11. Textová příloha

Seznam textových příloh

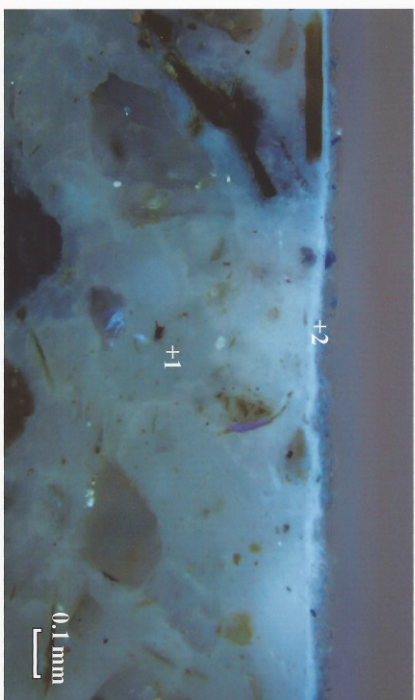
Textová příloha k chemicko-technologickému průzkumu

– výňatek ze *Zprávy o materiálovém průzkumu* týkající se maleb v arcibiskupské ložnici (s. 6, 7, příloha 2)

(M0434-4) Thunovský letohrádek, malby v arcibiskupské ložnici I. patra
Lokalizace: Pozadí - modrá, levá strana 2. trám od levé stěny s oknem

bílé odražené světlo

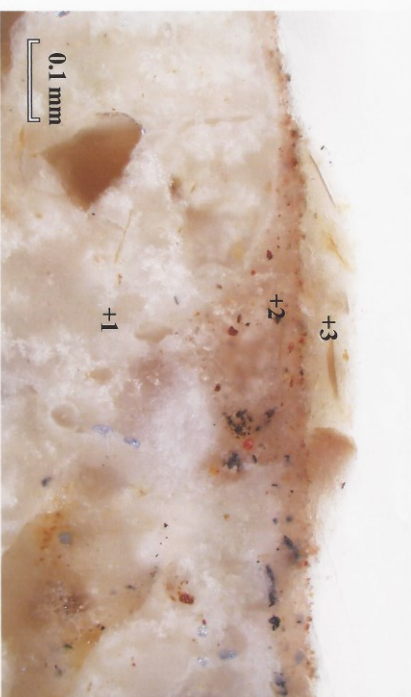

luminescence v UV

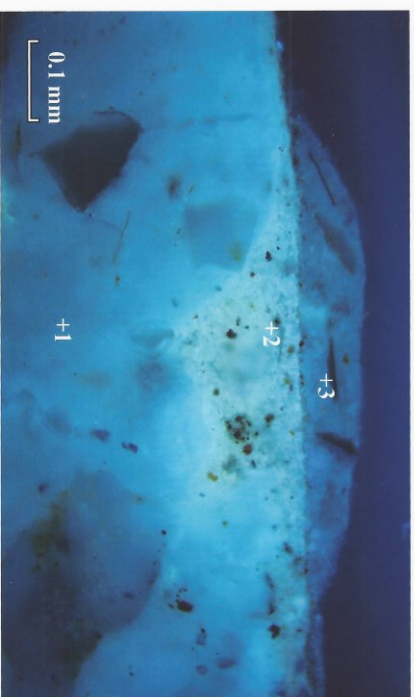
Popis a souhrnné interpretace vrstev

1. omítka - vápno, písek (někdy i různé silikáty jako živec, slidy a další), do povrchu omítky vsáklé pojivo.
2. malba - velmi tenká vrstva smaltu v uhličitanu vápenatém, na povrchu vrstvy výkřevy sádrovce.

(M0434-5) Thunovský letohrádek, malby v arcibiskupské ložnici I. patra
Lokalizace: Okrová - z rozviliny pod 2. trámem od levé stěny s oknem

bílé odražené světlo

luminescence v UV

Popis a souhrnné interpretace vrstev

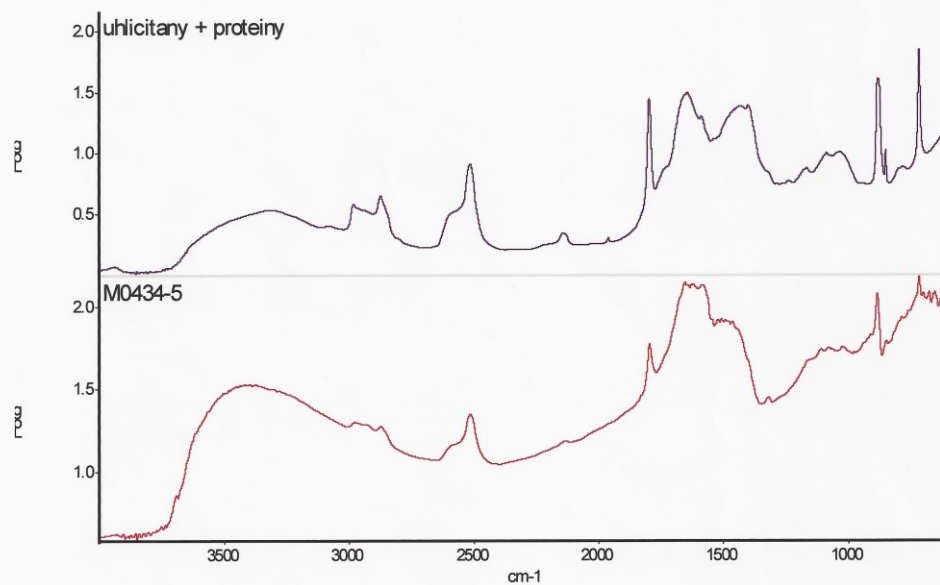
1. omítka - vápno, písek (křemen a různé silikáty jako živce, slády a další)
2. malba - vrstva okří a železitě červeně v uhličitanu vápenatém, jemně tónovaná uhlikaou černí, povrchové nečistoty
3. směs uhličitanu vápenatého (vápno) a písku s obsahem silikátů, zejména slá. Pořísnění malby vápenným štukem (?).

Podle infračervené spektroskopie organickou složku vrstvy tvoří proteiny.
Vrstva neobsahuje oleje. Viz příloha 2.

Příloha 2

Infračervené spektrum vzorku M0434-5

Měření bylo provedeno na PĚF UK v Praze na přístroji NICOLET MAGNA-IR 760 SPECTROMETER s mikroskopem Inspect IR plus odrazovou technikou. Zpracováno softwarem Omnic (verze 6). Parametry měření 4000-600 cm⁻¹ s rozlišením 4 cm⁻¹.

Na vzorku M0434-5 byla zjištěna přítomnost uhličitánů (pásky: 2512 cm⁻¹, 1795 cm⁻¹, 1653 cm⁻¹, 882 cm⁻¹, 714 cm⁻¹) a proteinů (1590 cm⁻¹, široký pás 1530-1430 cm⁻¹).

29.9. 2004

Mgr. Štěpánka Kučková, PĚF UK a AVU Praha